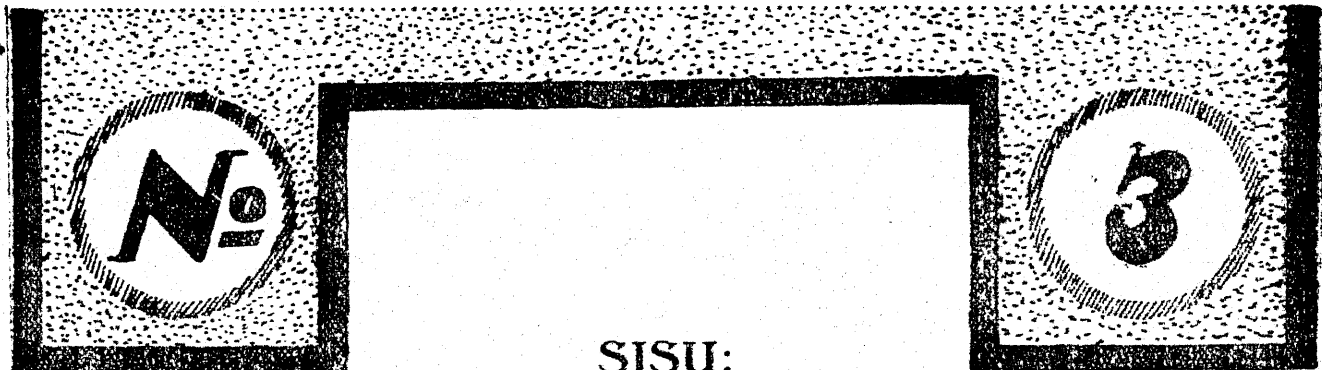

Hind 30 marka.

ROMAN

SISU:

Sven Elvestad: Must täht.

J. S. Machar: "Silm silma vastu surmaga."

Artur Brausewetter: Wedurijuht.

Juutide legend: Wõiglane.

Georg Brandes: Trohätta.

Jaan Oks: Keelatud puu.

Francesco Marcassone: Arwustaja.

Thea von Harbou: India hauasammas.

TALLINN 1922
KIRJASTYS ARENG

„WABA MAAS“

poole pööranud kõi, sest

„Waba Maa“ on juhtiv leht Eestis

„Waba Maa“ toob kõige värskemaid teateid.

„Waba Maa“ ilmub iga päew piltidega

„Waba Maa's“
kuulutavad kõik, sest

„Waba Maa“ on kõige loetavam leht

„Waba Maa“ leiab igale poole teed

„Waba Maa's“ kuulutamine tasub ennast
kümnefordset

Ärki numbri müük igal pool

Tellimiste vastuwõtmine kõi-
kides postiasutustes

Kuulutuste wahetalitus üle
riigi

Adress:

Tallinn — „Waba Maa“

Rätsepaäri J. Tamberg

Rüütli tän. 13. Tel. 14-54

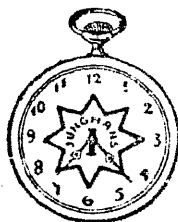
Sellega teatan oma austatud tellijatele,
et olen saanud uusi

kewade- ja suwe-
ülifonna riideid

igasugu mustrites.

S. Markowitsch

Ruulsa Junghans'i wabriku ainuesitaja Eestis
Tallinnas, Wiru tän. 24.

Soowitan oma ladust suuremal ja vähemal arwul kõitsugu moodsaid seina-, laua-, mängu- ja äratamise-kella sid, kellade ja uuride osa sid ja tööriistu.

Igasugu kuld- ja hõbeasju.

Wõtan tellimisi wastu kõitsugu Junghans'i wabriku kellade peale wabriku hindadega.

Õmblusmasinad

täieliku wastutusega.

Koorelahutajad. Peale selle mitmesugust teraskaupa: taskumuge, käärifid, tabalulle, terastraadist ja rauast jalamate, ämbrifid, wedru (Spiral) sukapaelad ja palju muud kaupa soowitab

Raubamaja A. Sammes

Suure Karja tänav nr. 19

SUUREM WALIK PABERI-, KIRJUTUS- JA JOONISTUSMATERJALIDEST

PHILIPP SCHAEFER

Tallinn, Harju tänav 21

Kõnetraat 12-12

SOOWITAB:

«Burroughs'i» kokkuarwamismasinaid
«Brunswiga» rehkendamismasinaid
«Smith Premier» kirjutusmasinaid
«Roneo» ja «Greif'i» paljustusmasinaid
Soome tulekindlaid rahakappe
Soome büroomööblid
Kaardi süsteemisid jne. jne.

Ainuesitaja Eestis.

Heinr. Lagus

Tallinnas, Niguliste tän. 16. Tel. 12-53

Ladus alati saadaval:

Masina-
Tsilindri-
Mootor-
Automobil-
Petrooleum
Benzin
Nafta
Masuut

õli

Wärnits
Ritvitõrto
Katusesapp
Seebikivi
Tisleriliim
Wanfrimääre
Alnaklaas
Maelad jne. jne.

„Dorpater Nachrichten“

Wastutaw toimetaja G. Post. — Wäljaandja: Raamatutrükikoda ja kirjastus S. Laakmann.

Saksa rahwalik päewaleht Eestis.

On enesele kultuuri alalhoidmise ja inest ülesehitamise Eestis eesmärgiks wõtnud. Annab aru oludest maal ja wana ülikoolilima Tartust, annab ülewaated poliitikast, kaubandusest ja tööstusest, Saksamaa, Wenemaa ja muu wäljamaa olusid iseäraliselt tähelepanemise alla wõttes.

Kuulutage sellepärast päewalehes ja tellige päewalehte

„Dorpater Nachrichten“

Tellimise hind (kuuwis): Sisemaal, Tartus, ilma kättesaamata 65 mrf., kättesaamisega 75 mrf., wäljaspoole postiga saatmisel 80 mrf. Wäljamaale, igapäewasel äraaatmisel 110 Saksa mrf., 3 kord nädalal äraaatmisel 100 Saksa mrf. Kuulutuste hind: Sisemaal, 1 mm rida kuulutuste weerul 3 mrf., tohaotsimised 1 m. 50 penni, lehe sifuküljel 10 mrf. Wäljamaale kuulutuste weerul 3 Saksa mrf. lehe sifukülgedel 7 saksa marka.

„Dorpater Nachrichten“ kirjastus S. Laakmann, Tartus, Riia t. 6/8

Piltidega kaunistatud Eesti poliitika,
kirjanduse ja kunsti ajakiri

„AEG“

ilmub üks kord kuus Berliinis.

Mitmekesine huwitaw sisu. Rohkearwuliselt pилte igas numbris. Sisuliselt kui wälimuselt kõige parem ajakiri Eestis, mille tõttu senini kuulmata rohke mineku osaliseks saanud meie lugejate keskel.

„AEG“ leiab teed iga Eesti lugeja juure, igasse majasse, igasse perekonda.

„AEG“ on kõige loetawam Eesti ajakiri.

Üksiknumbri müük igal pool. Tellimiste wastu wõtmine kõikides postiasutustes.

Tellimise hind: 1 aastas — 295 marka

$\frac{3}{4}$ „ — 240 „

$\frac{1}{2}$ „ — 165 „

$\frac{1}{4}$ „ — 85 „

Üksiknumber 30 mrk.

Peatalituse aadress: Tallinn — „AEG“

Tubaka wabrik
A. Reier & Ko.
Tallinnas

== Tubak: ==

Maksul-Basma

Kabinet Nr. 1

Kairo

Benefis

Almiro

Kuld Kull

== Paberossid: ==

Noblesse

Record

Paberossid warustatud watiga

Headus ja hinnad wõistlusea

„Roman“

Nr. 3

Ilmuub 2 korda kuus: igal 1. ja 15. kuupäeval.

1922.

Fr. R. Kestneri
kirj. ANNY MÄKIL
Raamatukogu

Must täht.

Norra kirjniku Sven Elvestad'i romaan.

3.

Ilm oli veel jedawõrd walge, et põgeneja katujel wabalt ei wõinud liikuda. Stuid paari tunni pärast muutus ilm ju nii pimedaks, et ta kõrwalhoone katusele wõis ronida, ilma et tal leidmist ja nägemist oleks olnud karta. Seal ei teinud talle wangiga ühendusse astumine enam liiga juuri raske.

Harald Wit ootas kärejuttult. Enne oli ta furtnud, et ilm liig ruttu pimedaks läheb, nüüd näis talle üleminek liig pitaldane olewat.

Stui kirjutornide kellad üheksa löid, lahkus Harald Wit oma peidu-urkasti. Ta kotas edasi, funi pitsewardani jõudis, jeda mööda lastis ta enda alla, funi jelle külge puutumale katusele jõudis. Ettevaatlikult ronis ta edasi, funi ta arwas, et juba kongi afna kõrgele wiibib.

Statujelt rebis ta kaks katusekiwi lahti; ühe peale nendest kirjutas ta pimedas, nii kudas jai:

„Mina juren nälga!“

Uga kuidas jai ta jelle teate surmamõistetute kongi toimetada? Ta kummardas nii kaugele kui suutis üle katuse ääre ja waatas alla. Jah, ta seisis just kongi kohal.

Siis tõusis ta üles ja rebis enesjel kuue jelsjast. Sae abil, mis talle ju anmugi abiks olnud, lõikas ta kuue mustast woodrist ribad ja sidus need kofku; siis riputas ta kiwi sinna filmuie otja.

Nüüd lastis ta kiwi nii kaugele alla, et see kongi afna kohale ulatas, ja lõngutas ise nõõri. Zemal oli nõu afent katti lüüa, jest afen seisis wäljas pool wõret.

Ta teadis, et waht kell 11 tuli, aga pimedas ei wõinud ta ometi näha, kas afen terve oli wõi katti. Oh! oli wainne ja tõmbetuul ei pääsenud kongi.

Siis kuulis ta, et ruut tasajäe kllirinaga purunes ja klaasikillud kõliseses afnaauku

langejid. Müür, milles afen seisis, oli umbes pool meetrit pakas; jellepärast ei langenud klaasikillud wangimaja õue, kus isegi kõige wähem kõbin oleks kahtlust äratanud.

Põgeneja ootas kaks minutit, ja kui ta mingijugust tooni ei kuulnud, hakkas ta jälle nõõri õõstutama. Nüüd oli kiwi jeespool wõret. Suureks rõõmuks märkas Wit, et kiwi jees kinni peeti. Ta lastis nõõri lonti.

Kittijelt rebiti nõõri ja ta andis järele nii palju kui nõõr ulatas. Kõige suurema põnewusega ootas ta minuti minuti järele. Wiimaks tõmmati nõõrist kolm korda energilijelt.

See on kahtlemata mingijugune märguanne, mõtles põgeneja ja tõmbas nõõri pingule.

Nõõr liikus jälle wabalt, ja nüüd märkas Harald Wit pimedas, et nõõri otjas peale kiwi veel midagi rippus.

Weel filmapilk aega — ja kiwi oli tal käes. Kiwi kõrwal oli suur leiwatükk seotud.

Mehe näljatunne oli nii tugev, et ta wiibimata hakkas leiba jööma. See maitjes imehea.

Kiipea kui leib jöödud, kahmas ta kiwi fätte, et näha, kas wang jellele midagi kirjutanud.

Ja tõesti; kiwi küljest murtud killuga oli jurmamõistetute kiwi teisele küljele kirjutanud:

„Kes Teie olete? Kuidas pääsejite katusele?“

Harald Wit wõttis katujelt teise kiwi ja wastas:

„Olen üks wandeseltlastest. Põgenejin läbi korstna. Ütelge wahiile, kes kell 11 tuleb, et afna ise katti tegite. Kes Teie olete?“

Siis lastis ta kiwi uuesti alla ja ostas jeda ta afnasje õõstutada.

Mõne minuti pärast tõmmati jälle nõõri kolm korda; vastus oli:

„Tahan täna öösel ära põgeneeda. Näidake mulle seda korstent. Koridor wiib siit peahoonesse. Olen üks surmamõistetest.“

Noore norralase jüda tuikas imelikult, kui ta neid kindlaid, kästivaid sõnu luges. Mees seal all kongis pidi mististi hoopis isewärki mees olema.

Wif ronis jama teed mööda, kust ta tulnud, tagasi. Pilewarda abi tarwitades jõudis ta jälle peahoone katusele. Wõre taga nägi ta ifka weel hukkamõistetuna nägu.

Ta läks korstna juure ja nõjatas enda selle najale. Ja nägi, kuidas surmamõistetuna talle pead nikutas. Siis hüppas ta jälle alla katusele ja kirjutas kiviile järgmised sõnad:

„Rahesjandal korral leidub üks korstna juure; seda saab wäljast awada. On Teile tööriistu waja?“

Kui kivi tagasi tuli, seijis jellel ainult üks sõna:

„Ei.“

Wäheajal oli ilm pimedaks läinud. Umbes kell 11 tuli tagwas kuu nähtawale ja walgustas katust oma kahwatanud kumaga. Pikkamisi rauges all linnas kära.

Harald Wif mõtles:

Kui all kongis wiibiw mees tõesti tahab põgeneeda, siis wõib see ainult pärast kella 12 sündida, kui wahikord läbi on. Kõige parem on, kui just tema kongi kohal wiibin; tarbekorral wõin teda wähest aidata.

Ta heitis katusele pikali ja ootas põnewalt.

Wiimaks ometi löid kellad kirikutornides 12. Samal filmapilgul kuulis Wif oma all tagast kõinat. Awati üks.

See on ülewaataja, kes kongi lähed, mõtles Wif. Jõuab aeg, mil õnnetu oma põgenemist peab algama. Niipea kui ülewaataja lahtub —

Siin esitajid ta mõttekäitu hääled. Raks meest rääkijid. See oli mististi all kongis.

Wif kummardas üle katuse nii kaugelt kui mõis, et kuulatada, mis räägitakse.

Nüüd kuulis ta selgesti, kuidas üks hääll ütles:

„See kong on ju päris külm!“

See oli mististi ülewaataja, mõtles Wif.

Teine hääll wastas; imelikult kuitwalt ja kõledalt kostis see, aga rahulikult:

„Mina ei ole terve. Waewalt wõihin siin hingata. See pärast löin ruudu katti.“

Ülewaataja wastas:

„Ruudu? Olete hulluks läinud, mees?“

„Kas olete ruudu tõesti katti löönud? See on jame esjimine eeskirjade wastu“.

„Inimesed minu seijuforras“, wastas surmamõistetuna, „ei tarwitse igas asjas enam eeskirju tähele panna.“

„Aga ruutusid ei tohi ometi purustada. Kuidas Te jellega toime saite? Kas wõre Teil ees ei olnud?“

„Silmitsjege ise ruutu, siis näete kohe, kuidas see mul wõimalik oli.“

Harald Wif kuulatas põnewalt. Ta kuulis, et keegi all klaasikilde puudutas; arwatawasti oli ülewaataja afna juure astunud. Kohe selle järele kuulis ta ülewaataja imestawat hääll üsna selgesti:

„Tõepoolest, ruut on katti. See on kõige — —“

Siin kattes hääll, ja põgeneja kuulis ainult weel lämbumat karjatust, mille tähendust ta weel ei teadnud. Mõne sekundi kuulis ta kära, siis jäi kõik waiksaks.

Mõne aja pärast kuulis ta kongist hääll:

„Olge üsna rahulik. Kui wähematti katset teete karjuda, siis pigistan Teile kõri finni.“

See oli surmamõistetuna hääll.

7.

Dpetlane.

Tasane kõhin, mis Harald Wif kuulnud, awaldas tema peale tugewa mõju. Ta teadis, et õõkses wäikeses palam, elufarbetaw wõitlus läbi wiidud oli, wõitlus, mille lõpust tema ja surmamõistetuna saatus olenes. Aga kui ta surmamõistetuna hääll kuulis, jäi ta rahulikuks. Ta aimas, et ülewaataja oli wõidetud ja ta juu täis topitud.

Wäikus, mis surmamõistetuna tähendusele järgnes, kestis umbes minuti. Siis kajas alt kongist tema juure üles mõmin, ja kohe selle järele kuulis ta kaht ükskeisele järgnewat lööki, umbes niisugust, nagu oleks kaht märga finnaft wastu lauda löödud. Siis jäi kõik jälle waiksaks.

Mis oli sündinud?

Nii kaugelt kui mõis, strutas Wif ennaft üle katuse ääre ja kuulatas põnewalt. Nii palju kui ta kuulis, talitas keegi kongis. Keegi kõndis edasi ja tagasi.

Äkitseft koputati kolm korda wõreaknale. Oli see märk? Põgeneja lamas rahulikult ja ootas. Siis koputati jälle, seeford kõwemini. Nüüd arwas Wif paraja aja olevat ennaft tunda anda. Ta koputas kolm korda katuse toru pihta. Silmapilk tuli alt wastus.

Miks ta ei räägi? mõtles Vik. Kas ujub ta, et keegi teda kuulda võiks?

Ta mõttis jälle nõõri, pani kiwi selle külge ja lastis alla. Müüd oli ta juba nii osav, et kiwi ilujasti oskas mõrkatnaast sisse dõõjutada. Seal kahmati jellest kinni.

Pool minutit hiljem wõis ta kiwi jälle üles minnata. Seeford oli kiwil hulk kirja.

„Ta tahab kirju edasi wahetada“, mõtles põgeneja.

„Ma tean, kus koridor on, aga ei leia korjmat. Ronige wiibimata korstnasse ja tehke seal, kust korstnasse saab, roti moodi kõbinat. Olge rahulik, midaagi pole farta“.

Harald Vik oli üllatatud kirja kaitzwast ja ühtlasi käskiwast toonist, kuid seadis enda ometi kohe walmis jeda tegema, mis jurmamõistetute joonis.

Ta tundis juba ette rõõmu, et enesele jün ülewol katusel jeltiilise saab. Kahetesti oli parem põgenemisplaane septsjeda.

Nii ronis ta müüd juba kolmat korda jell ööl pikjearast mõõda üles peahoone katusele ja läks korstna juure. Ta kuulatas kaua alla, kas wahesti hääli ei kuulaks; kuid korstnas walitjes hauawikus. Jälle waldas teda kohutus ja õudus, kui alla musta kuristikku watas, kus jääkilmus walitjes. Kuid ta mõttis kõit oma julguse kottu ja ronis korstnasse. Samuti, kui ta üles tulnud, ronis ta õlade ja jalgade abil korstna sjemust mõõda alla.

Wiimaks jõudis ta sinna, kus, nagu ta teadis, rauduks pidi olema. Ta kobas kättega selle järele ja leidis usje ka üles. Siis krabistas ta sõrmedega seinna. See kajas kui roti närimine. Terwes koridoris pidi see kuulda olema.

Kestis ligi kümme minutit, enne kui ta märkas, et jurmamõistetute ligidal pidi wiibima. Ta kuulis hiilawaid janne wäljas koridoris ja kohe selle järele tundis ta, et üks käsi wäljaspoolt korstent kobas. Äkitjelt amanes rauduks ja sojistaw hää ütlles:

„A l l e r i g h t?“

„A l l e r i g h t!“ wastas Harald Vik.

Ta taganes müüd usje eest niikaugese, et ta tulija läbi sai ronida. Harald Vik nägi, et see õige wäike mees oli. Kergesti nagu kass pugest ta korstnasse.

Enne kui ta usje oma taga kinni tõmbas, küüsis ta:

„Teie siis olitegi see, kes hiljuti õõsel ära põgenes?“

„Jah, olin“.

„Siis ei pääsenud teie nõõrredeli abil üle müüri?“

„Ei, niikaugese ma ei jõudnud. Erawahiford eksitas mind“.

„Ja müüd on wahid kahetõõdsed. Esiõõja ei wõi põgenemisest enam juttugi olla“.

Nende sõnadega pani ta raudukse oma taga kinni.

„Kutake, mees“, sojistas ta, „ma lämbun siin pimedas ära“.

Harald Vik ronis üles, nii ruttu kui juitis. Kuid teije arust jündis jee weelgi aeglaselt; tema ise ronis otje muinasjutulikult ruttu.

Kui nad õnnelikult olid katusele jõudnud, waitis jurmamõistetute mõne minuti ja waitis üle linna katuste kaugese. Vik kuulis, kuidas ta sojistas:

„Ma teadsin, et jeeford weel tapakirwe ast pääsen“.

Norralane silmitjes teda imestades.

Ta oli õieti näinud: mees oli wäike ja kaudis halle riideid, mis ta ümber kahwel seijid. Ta wõis umbes 50 aastat wana olla, aga ta oli weel nii kõbus ja energiline, nagu mõni kolmekümne aastane.

Ta astus Harald Viki ette ja ütles tajaksti:

„Tänage õõne, et ma pääsesin“.

Jälle silmitjes norralane teda imestades.

„Kimetate Teie jeda pääsemisest?“ küüsis ta. „Meie wiibime siin katusel ja ei saa siit kujukile minna. Meil ei ole siitagi“.

„Aga wabadus“, tähendas tema. „Kes w a b a on, wõib kõit. O l e n m a w a b a, siis pole mul midagi wõimata“.

„Meid wõidakse siit iga jilmapilk leida“.

„Siis tuleb selle eest hoida“.

„Aga kuidas?“

„See on minu asi. Mina arwan, Teid oleks siin juba 24 tunni jees nähtud, kui mina Teile ei oletis appi tulnud“.

„Kuidas Teie jeda arwate?“

„Mii wedelewad kiwid, millega kirju wahetajime, weelgi katusel“.

„Jah, aga mis jellest siis on?“

„Mäete müüd, kui kergemeelne Teie olete. Muidugi mõista on jellest kahju. Meie peame oletama, wangiwahid wõiks arwamijele tulla, et põgenemine katuse kaudu on sündinud, siis wõtawad nad hommitul, kui selle poiji sealt“, — ta tähendas alla tongi poole — „leiwad, uurimijse ette. Katkine ruut on küllalt kahylane. Siis tulewad nad wälja katusele ja leiwad need kiwid“.

Siis hüüdis Harald Vik wahesele:

„Kas Teie ei usu, et nad siia ilmudes kõige pealt m e i d wõiks leida?“

„Meie peame enda ära peitma“.

„Ruhu mõiklime meie enda siin katusel peita? Siin pole vähematti peidu-urgast“.

„Teie ei usalda siis mind?“

„Ei, ma ei tunne Teid. Kes Teie dieti olete?“

Lühidalt üksluiselt vastas mõõras, Harald Biki juurest pisut taganehes:

„Olen õpetlane“.

Norralane nägi nüüd, kuidas mees piksewarrast mõõda alla ronis, üle teise hoone katuje läts, seal kiivid kokku korjas ja taskusse pistis.

Biki juure tagasi tulles tähendas ta piksewardale ja ütles:

„See seal oli otjustaw asi“.

Bik filmitses teda ülmatatult. Ta hakkas uskuma, et tal hullumeelsega tegemist oli.

„Teie ei mõista mind“, jätkas õpetlane.

„Eht küll meil vähe aega on, katsum asja Teile ometi ära seletada. Kui Teie umbes siit kohalt mind mõreata taga nägite, ehmatasite Teie hirmsasti. Tunnistage üles. Teie uskusite, et Teie wabadusel ots on. Noh, mina filmitsesin Teid mitu tundi. Mõisin juba arvata, kes Teie olite, sest ülewaataja oli mulle Teie põgenemisest jutustanud. Ühtlasi aimasin ma ka, et Teie asi lootusetu on, kui Teie abi ei saa. Ygi pool tundi pidasin ma selle üle aru. Pidin ma ka katset tegema katusele pääsemiseks, mõi oli kasulikum soodsamat filmapilkku oodata?“

Mulle oli otjekohes selge, et raste saab olema ennast siin peita ja ka süüa muretseda. Aga kui ma samal filmapilgul tuwisid nägin, sain ma katset juba enam julgust, aga olin ikka veel kahewahel. Siis langes mu pilk piksewardale, mis siin nii soodsana seisab, ja see oli otjustaw.“

„Tuwid?“ küsis Harald Bik imestades.

„On Teil nõu tuwisid sööma hakata?“

„Esialgul — jah. Tuwipraad polegi paha. Pealegi pole toiduküsimus jugugi nii põlew. Mina tunnen ennast; enne hommikut mul isu ei ole.“

Harald Bik ei saanud aga mõttest tuwide peale jugugi lahti, ja sellepärast küsis ta:

„Aga kuidas jaate tuwid kätte?“

„Midagi kergemat ei mõi ollagi.“

Wäike mees waatas üles taewa poole, kus kuu parajasti pilnede taha peitu oli pugenud.

„Ujun, warsti tuleb wihma.“

Norralane naeratas.

„Tahate wahest wihma käes tuwisid püüda?“

„Mimelt. Siin wihmata ei saa ma tuwisid kätte.“

„Mina ei saa sellest aru.“

„Pole ka tarwiski, mu sõber.“

„Lohin küsida, milleks Te piksewarrast tarwitate?“

„Ütle sin Teile ju, et õpetlane olen. See piksewarras on meile meie praeguses seisukorras otse kuldamäärt.“

Ta plaksutas käsi ja koke lendas üks tuwi katusest üles.

„Tõsi, tõsi“, ütles õpetlane.

Ja Harald Biki poole pöördes jätkas ta:

„Ülewaatajalt kuulsin, et kongi ukse läbi saagisite ja ära põgenesite. On see õige?“

„Jah.“

„Siis olid Teil wististi väga head tööriistad?“

„Kõige paremad, mis iial saada on.“

„Arwatawasti ei olnud Teie ometi nii loll, et tööriistad kongi jätsite?“ küsis wäike mees üsna ärewalt ja tõsijel häälel.

Norralane tõi mõlemad asjad esile — terasjää ja puuri.

„Siin nad on“, ütles ta.

„Tore“, lausub õpetlane taja oma ette. Nüüd oli ta jälle heas tujus. „Nende tööriistade ja piksewarda abil paneme tervele wahtide sõjawäele wastu. Nii, juba sajabki!“

Kasked piisad kufkusid katusele.

„Kas juudate uue müüri seal taga tajasel katusel ära tunda?“ küsis wana.

„Jah, see on uuesti ehitatud tulemüür.“

„See paneb ukse wanaasse wahitorni kinni.“

„Ukse torni? Wanad waremed on ju ammu kinni müüritud.“

„Muidugi; kuid üks on sellegipärast olemas. Tuwid — metstuwid elawad seal. Just seda panin ma oma kongiaknast tähele. Oletan, et ruum seal küllalt nii suur on, et sinna elama mõime asuda.“

„Aga kuidas saame müürist läbi?“

„Peame sellest weel täna õhjel läbi murdma. Uuesti müürist murrame mõned kiwid wälja. Ragu Teile juba ütlesin, peab see müür ust warjama. Tulge, läheme wiibimata tööle.“

Umbez meerand tunni pärast oli wäike mees mõned kiwid lahti murdnud; niimoodi tekkinud auku pistis ta käe.

„Üsna õige“, ütles ta, „nüüd tunnen ukse ära.“

Ta murdis weel mõned kiwid wälja, aga nii ettewaatlikult, et need kätt ei läinud. Siis käsits ta Harald Biki, lubjatolmu kokku pühkida. Lubjatolm läts wihma käes, mida nüüd rohkesti sadas, nii pehmeks, et sellest pudrumoodi kogu jündis. Oli tarwis kiwa jälle tagasi panna, mõis sellega praod jälle kinni kleepida, nii et märkigi järele ei jäänud.

Utki käis hele wile õhust läbi ja kohutaw müürin kajas üle taewa.

Wäike mees peatas. Waatas ümberringi tumide järele, kes korstnakiwile kokku olid kogunud.

Siis wõttis ta rewolwri taskust ja waatas, kas see ka laetud on.

"See on wahi rewolwer", ütles ta, "nüüd on ta meile tarwilik."

Ta sihtis rewolwriga tuwimütsakusse, mida pimečas waewalt oli näha.

Kuid Harald Wit hoibus teda tagasi.

"Ega Teie ometi ei taha hukka jätta. — Teie teate ometi, et pauku wõib kuulda."

Wäike mees liikkas ta tasakaali kõrwale.

Samal filmapilgul käis jälle wälk. Mees ootas meel katk minutit, siis lastis ta.

Kõuemüürin kajas rewolwripaugust täiesti üle ja mattis selle eneseesse.

Katks tuwi kullusid jurnult katusele.

"Kummagile üks", ütles wanamees taja, "jellest on esiotja küllalt."

Nagu kiviukuju seisis Wit ja silmitses teist.

"See oli iseäralik tabamine", ütles ta täis imestust.

Rewolwriga ei laje ma iial mööda", wastas väike mees üles waadates.

Vähemal filmapilgul töötas ta juba jälle müüri kiwide kallal.

8.

Tundmata õhuloks.

"Kudas Te selle sõjariista saite?" küsis norralane.

"Wõtsin jellelt, kes seal lamab", ta tähendas oma endise kongi peale. — "Kui ta ärtab, ei ole tal teda just mitte tarwis."

Ta naeris pilkawalt.

Harald Wit kahmas ta käest ehmudes finni.

"Jah", wastas õpetlane, "üles ärtab ta tõesti. Mina ei saa mõrtsukat, kui see just hädasti tarwilik ei ole."

"Siis on ta ainult minestuses?"

Õpetlane oli nüüd juba nii palju kiwa wälja wõtnud, et katset julges teha müüris olewasse auku ronida.

Aga ta oli liig kõrjitu olnud. Müürid oli ta august ja ei saanud edasi ega tagasi. Mehe jalad ja kuuesilud keerlesid haledasti õhus.

Harald Wit kuulis teda seest august hüüwat:

"Aidake mind! Ma lämbun!"

Norralane läks ja katkus teda wälja aidata, kuid see oli wõimata. Wiimaks märkas ta, et wanamees ise wastu pani. Samal filmapilgul lastus wihmawaling katusele, nii et

Wit ei kuulnud, mis teine ütles. Miipea kui kára waitis, kuulis ta seest wanamehe wihast, ahastawat häält.

"Lambapea! Lambapea! Mina ei taha ju wälja tulla, waid tahan sisse minna!"

"Ah nii," hüüdis Harald Wit ja liikkas teda kõigest jõust tagant.

Talle näis, nagu peaks wanamehe kõhn keha kiwide wahel katti murduma. Kuid wiimaks ometi sai ta sisse, sest Wit nägi ta saapataldu auku kaduwat. Samal pilgul lendas kari hirmunud tuwifid wahitorni teiselt poolt üles.

Norralane ootas mitu minutit kõige suuremas põnewuses.

Wiimaks pistis wanamees oma kohutawa, hademiku näo august jälle wälja.

"On Teil aga õnne!" ütles õpetlane. "Teil on otse hiiglane!"

"Mis Te sellega tahate ütelda?" küsis Harald Wit.

"Siin waremehes on ruumi küllalt — m e i l e m õ l e m a t e l e."

"Siis olete Teie ju sama õnnelikus seisukorras", ütles norralane, kellele wanamehe omakasust lõhnawad wäljendused ei meeldinud.

"Ei, wastas õpetlane ja naeris jällegi wanal, õudsel wiisil. "Teie olete see, kes wõib õnnelik olla; sest et minu jaoks seal ruumi oli, seda ma teadsin. P e i t m a peame endid. Ja kui ruumi ei oleks olnud, oleksite pidanud Teie katusele lahtuma. Mina ei oleks jallinud, et Teie siin katusel ümber kolate, wõimalus filme ees, et wabest juba homme uurimine ette wõetaks."

"Kuhu oleksin ma siis pidanud jääma?" küsis Wit imestades.

"Daha, mina oleksin Teid pidanud ära kägistama ja mõnesse wanasse korstnasse wisutama."

Norralane jahmatas. Silmitses ta wanamehe nägu, kudas see müüriaugust praegu wälja wahtis, siis läks ta juba pehmetis. See mees nägi wälja — nagu kull puuris. Ta uskus kindlasti, et tal nõbrameeltega tegemist oli, kuid jõudis ometi otjusele, et temaga waja on waitjelt ja ettewaatlikult ümber käia.

Ta wõttis naljatawa tooni ja ütles:

"Mina oleksin ometi tugewam."

"Teie olete juurem", wastas wanamees, "aga tugewam Teie ei ole."

"Seda tahaksin ometi näha."

"Waht kongis oli hiiglane", jattas teine, "ja ometi sain temast nii kergesti jagu, nagu oleks mul tegemist olnud ühe tuwi kägistamisega".

Norralane tundis õudu; aga ta tundis enast rahule ja naeris, nagu oleks see kõik näht õhnu.

„Pealegi on Teil ju revolver“, ütles ta.

„Selles on aga ainult veel neli kuuli“, vastas õpetlane. „Seda on juba õige vähe. Teile ma kuuli ei ohverda. On Teil tuwid käes?“

Harald Wit näitas talle neid.

„Tore toit“, ütles ta. „Kummagile üks.“

„Üksna õige — kummagile üks.“

„Kardan, et nad toorelt peame ära sööma.“

„Mina ei tee seda iial. Kui ma alles veel wabana suures linnas elasin, räägiti, et ma maiasmokk olla. Kuidas võite selle peale tulla ja arvata, et meie endid nii alandaks ja tuwid toorelt ära sööks.“

„Sest et mina võimalust ei näe tuwijääd küpjetada. Seks oleks meie ju tuld tarmis.“

„Üksna õige.“

„Ja puud.“

Teine noogutas pead.

Kasivana elavusega jatkas Harald Wit:

„Ja pannid?“

„Läitja õige. Tules küpjetatud tuvi ma ei taha.“

„Pisut võid küpjetamiseks.“

„Jah.“

„See kõik puidub meil.“

„Aga võime muretseda.“

„Kuidas?“ küsis Wit. „Siin katujel?“

„Muidugi siin, kus siis mujal? Või usute, ma pean neid alla direktoriherralt paluma? Direktor on minu waenlane. Mina ei jooi temalt midagi paluda.“

„Ma usun, et hull olete“, hüüdis Harald Wit. Teine naeris walgusti.

„Seda on juba mitmed uskunud“, ütles ta.

„Arvan seda komplimendiks; meelitusete oleu ma wastumõttlik. Tänuks luban enesele Teil homme hommikul wara einele siin ülewal katujel paluda.“

„Suur tänu; ma tunengi enda juba nägase olewat.“

„See rõõmustab mind; aga Teile peate walmistamises kõige suurema lihtsusega leppima. Kahetsen, et Teile veel weini ei wõi pakkuda.“

Norralane naeris.

„Selle wastu saan ma Teile küpjetatud tuwide kõrwal üksna kena juurwija pakkuma. Sellest saab tore söömaeg, eks?“

„Alitore!“

„Hea küll. Arme raiskame nüüd oma aega tühja jutuga.“

Jutu jookful oli wanamees mitu kivi lah-

ti murdnud, nii et aul nüüd hästi suuremaks läks.

„Kas ei jooi Teile wahest wäikest pilku heita meie ühisesse eluruumi?“ küsis ta.

Harald Wit mõtles pisut aega järele.

„Kas kardate?“ hüüdis teine pool üllatatuna, pool wihajena. „Ah nii, Teile kardate ka!“

„Ei karda.“

„Siis ronige siisje. Teil ei ole ka teist walikut.“

Õpetlane kadus tagasi ja Wit pistis pea auku. Kõhe lõi talle sealt wana müüri sumbinud õhku wastu.

„Edasi!“ kuulis ta teise kähkawat häält.

Küünarnukkide abil ronis ta auku ja roomas sealt läbi.

„Siin on pehme“, hüüdis ta üllatatuna, niipea kui waremetsesse jõudis.

Wanamees naeris.

„Meie wiibime siin suures tuwipesas“, ütles ta. „Teil kukufite pesja, mis käis julgi ja õlgi, mis tuwid siia aastate jookful kofku kannud. Just hea õhku siin ei ole, aga ejalgul peame sellega rahul olema, leppima.“

„Siin tõmbab hirmsasti“, ütles norralane.

„Mis Teile sellest järeldate?“

„Et selle augu teises otsas ieenesest mõista ka awaus peab olema“, vastas Wit.

„Üksna õige; aga see oleks pidanud Teile kõhe selge olema, kui tuwid minu auku minekul waremetest wälja lendajid.“

Norralane ei wastanud jelle peale midagi.

„Tõuste üles“, käskis wanamees.

Harald Wit tõusis üles, pörkas aga peaga wastu lage. Tahtmatuna farjatas ta ja oleks peaaegu ninalt kukkunud.

„Hea küll“, ütles õpetlane rahulikult.

„Tahtsin ainult teada saada, kui kõrgel lagi on. Mina wõin siin püüki seista. Kahetsen, et see maja Teile wähem lähedust patub.“

Kurwalt istus Harald Wit jälle põrandale maha. Teise hoolimatus wõttis ta kõik sõjariistad ära.

„Pealegi wõin Teile teatada“, jatkas teine, „et see ruum kaunis ühlane nelinurk on, mille iga külge arvata kaks meetrit pikk. Peate tunnistama, et sest kahele inimesele mõõdub.“

Norralane jahmatas, wäljast kostis wali kohin.

„Snn on meie pool“, ümises wanamees; „wihma hakkab jälle tugewasti jadama. Nüüd on tarmis juhust kajutada.“

Pimedusest hoolimata wõis Harald Wit ometi näha, et wanamees walge taskurätiku wälja wõttis ja awauseesse asetask, mille kaudu tuwid olid wälja lennanud.

„Mis Teie teete?“ küsis ta.

„Teen katset. Teie unustate, et õpetlane olen“.

„Mõin ma Teid kuidagi wiisi aidata?“

„Ei, täna õffel mitte. Täna õffel peate täiesti wait olema. Peate magama“.

Kohe leidis norralane, et ta wäga wäsinud oli. Ta toetas pea wastu müüri; ta filmad wajusid kinni. Ta katjus wäsimusest jagu saada, aga see ei läinud tal forda.

Wtimate, mis ta nägi, oli, et õpetlane teda taskurätikuga lehmitas, mis peale ta teda selgesti weel kuulis ütlemat:

„Mul peab kindel teadmus olema, et Teie eumast lähema kahessa tunni sees enam ei liiguta. Lähematus Teie poolt mõiks kõik luhta ajada. Olen harjunud omawollikiselt talitama“.

Eiis walbas teda wäsimus täiesti. Mõni filmapilt hiljem magas ta kõwasti, pea ja selg wastu müüri.

Mitpea kui Harald Wit magama uinus, ronis õpetlane august kashiwäledusega wälja ja kadus pimedas wangimaja katusele. Wihma sadas weel ikka ojadena ja wahete wahel walgustas ka mõni wälk sügawat pimedust, seda ruttu lõhestades.

* * *

Kui Harald Wit ärkas, oli ta ümber kõik walge. Ta tundis oma peas iseäralikku lohinat, mis aga aegamööda üle läks. Ta waatas ringi; esimesel filmapilgul ei saanud ta õieti aru, kus wiibis.

Eiis aga tulid talle äkki kõik sündmused jälle meele. Tema wiibis ju weel ikka wanas waremes. Seal oli aul wangimaja katusele, ja teisele poole awaus, kust turwid wälja lemanud.

Norralane roomas selle augu poole ja waatas sellest wälja. Kõige pealt waatas ta alla põhjatumasse kuristikku. Wana wahitorn oli wangimaja fassaadiga ühele kõrgusele ehitatud. Ettepoole ei ulatanud; olemas oli seal ainult lai räästarenn, mis möödunud õõ wihmast alles märg oli.

Harald Wit lastis pilgu laugemale lehwi-da. Jälle nägi ta määratu suurt linna sügawuses oma all, nägi, kuidas päike kirkutornidel ja tuhandedel afnaruutudel kiirgas. Oli wististi ju hiline keskpäew. Taewas oli täitsa pilweweta ja täis päikest. Ta tundis, kuidas mõnused soojus tast läbi hoowas, nagu oleks ta uuele elule ärkanud.

Uga kus wiibis saladuslik wanamees?

Harald Wit pööras ümber, mõeldes katusele minna, jäi aga äkki peatama. Seal awauses seis wäike õpetlane ja filmitjes teda iseäralikult, heatahtlikult.

„Kahessa tundi“, pomises ta habemesse, „just kahessa tundi magasite Teie. Kõik läks eestawaltikult. Minul on alati õigus“.

Norralasele tulid õffised sündmused meele ja ta küsis:

„Käis keegi siin ülewal?“

„Ei,“ wastas õpetlane, „ei keegi. Neil ei weel tahtlust. Nad armawad wististi, et minagi üle ringmüüri pääsejin. Esiotja oleme täitsa julged“.

„Kas Teie ise magasite ka?“ küsis Wit.

„Jah, arwata tunni; ma magan harilikult ikka wähe. Magamine on tarwilik pahe. See aeg, mil magame, on kadunud“.

„Kahetsen, et wäsimus minust jagu sai,“ togeles norralane; „ehk oleksin Teile mõinud kasulit olla“.

Wanake naeratas jälle, tšegi weel heatahtlikumalt.

„See oli hea, et magasite,“ ütles ta; „nii ei ekkitanud Teie mind mu töö juures. Olen kõik katusel wastuwõtmiseks walmis seadnud. Siin meie korteris on kõik nii waitne, nii waitne; aga uskuge, wäljas oli hirmus lärm, nagu oleks meie põgenemine seal all üles leitud. Enam kui tund aega. — Ah, kui loolik on intmesed,“ jatkas ta käsi kokku liides. „Müüd räägitud nad seal all mõistatuslikust põgenemisest — kuid katuse peale nad ei mõtle. See katuse peab saama meie õhulossiks — t u n d m a t a õ h u l o s s i k s !“

9.

Eine wangimaja katusel.

Harald Wit tundis, et ta keel kuiw oli ja kurgulae küljes kleepis.

„Mul on jamu,“ ütles ta. „Suren otje januse“.

„Jah, kui mind ei oleks olnud, mis Teie siis oleksite teinud?“

„On Teil siis wett?“ küsis norralane rõõmsasti.

„Suurel hulgal! Mõi soowite ka pejuwett? Seda wõite saada“.

Norralane ronis waremetest wälja. Katuse oli siit ja sealt weel märg; aga päike wõis ta peagi ära kuivatada.

Wanamees palus teda järele tulla.

Ta ronis piksewarrast mööda alla ja palus Wiki kõhuli maha heita ja midagi wastu wõtta, mida tema tahtwat üles anda.

Harald Wit nägi nüüd, et madalamal seiswal katusel warjus mitu iseäralikku nõu oli, mis weega täidetud.

„Mis see on?“ küsis ta.

„Üks nõu on tükk wanast katuserennist,“

waastas õpetlane, „ja teine on korstna wana plekk. Kinnitan Teile, et wiimane hästi on puhastatud, enne kui ta tarwitusele wõtsin. Temas on 20 liitrit wett“.

„Kust paganast Teile selle wõtsite?“

„Mõtlege ometi õbbise wiimajaju peale. Minule ei teinud selle mõne liitri wee kogumise wähematti waewa. Urwan kahetsaks wõi kümneks päewaks jattub meile jellest; siis loodame jälle lähema wihma peale; sel ajal tuleb siin tihemini wihma“.

Wanake talitas plekkist riistadega.

„Pahem on midagi leida, millest juua,“ ütles ta. „Minule korstnaplekki joomine ei meeldi. Tänu Teile üleheale murdmargariis-tale, wõisin katuseplekkist ruttu faks plaati saagida, mis siis topsikuks tegin. Olge nii lahke, siin on Teile tops wett!“

Himulikul kätel kahmas norralane „tasfi“ järele ja jõi selle tühjaks. Wilu ja wärste weji ei olnud ka mitte täitsa puhas, aga ta maitjes.

Ta palus weel ühe tasfi, wanamees andis, nähtawasti rõõmus, et norralane wainustust tundis.

„Ja nüüd meie eine!“ ütles wanamees, kui ta pikewarrast mööda üles oli roninud. „Kas mäletate, et Teile süüa lubasin? Usun, et nüüd einewõtmiseks just paras aeg on“.

„Ahha, tuwid!“ ütles Harald Wit. „Kas jaitse tuwide küpsetamisega toime?“

„Muudugi mõista; ütlesin Teile ju, et ma toorest liha ei jöö. Kas sõome merandal?“

„Merandal?“

Õpetlane silmitses noortmeest imestades.

„Miks rikute mu illusioone?“ küsis ta etteheitlikult. „Kas ei ole ka Teile meelest, nagu elatmise õhulossis? Kõige suuremas maailmas? Silmitsjega jeda katust; polgud wõiks mööda marsšida. Kas Teile see meranda weel küllalt hea ei ole?“

Harald Wit noogutas pead.

Õpetlane wõttis ta käelt kinni ja nad jalutasid pikkamisi wangimaja katust mööda edasi. Mitmest korstnast ja wanast wahitornist läksid nad mööda. Alti jäid nad juure õhuentilaatori juure seisma, mis oma laia warju katusele heitis.

„Waadake siia,“ ütles wanamees, „siin on jee wilu koht, kus rahulikult wõime einet wõtta. Siis wõime alla waadata rohelistele wäljabele ja sinisele merele. Suurepäraline wäljawaade!“

„Aga eine?“ küsis norralane kahtlewalt. „Tuwid?“

„Kas näete seal taga jeda korstent?“

„Seda, mis suitseb? Seda olen kord juba näinud. See on nähtawasti ainus korsten siin katusel, mida weel tarwitatakse“.

„See on õige,“ ütles wanamees. „Selle korstna leidmisen ma ka kohe üles; tema on meile juureks kasuks. Seal on meie köök. Täna walmistasin ma toidu ise; aga tulewikus peate Teile selle kunsti kätte õppima. Mina pean ennast oma uurimustele pühendamaks“.

„Kas siis korstnas feedate?“ küsis Wit.

„Ei, korstna kõrwal. Siis näete Teiegi, nagu tõuseks suits korstnast. See on ilus; siis olen kindel, et meid mujalt, kirikutornist wõi maalt, ei nähta. Tuli põleb ainult korstna kõrwal“.

Ja uhkesti jattas ta:

„Seal põleb meie tuli“.

„Siis leidsite ometi midagi, mis põleb? Kust Teile puud wõtsite?“

„See ei ole puu, mis põleb“.

„Mis siis?“

„Need on sõed!“

„Kiwisõed?“

„Ei, see on kiwisõite nõgi“.

Harald Wit ei saanud sellest aru ja wahtis tarretult wäikelele mehele näkku, kes teda ilka juuremale ja juuremale aukarusele sundis.

Wanamees oli nähtawasti kõigeparemas tujus ja näis lõbu tundwat. Südne, walt ja tundmusteta näoilme oli täiesti kadunud; aga ta filmad olid weel needjamad: terawad ja külmad. Just need filmad olid põhjusteks, et ta naeratus inetu ja ebaloomulik wälja nägi. Naeris ta, siis muutus ta nägu wastikuks, sest et ta juured, kollased hambad siis habeme alt wälja paiskfid.

„Kust Teile nõge jaitse?“ kordas norralane.

Wanamees näitas katusele mitme koha peale.

„Siin on süsi küllalt,“ ütles ta. „Teie ise jattusite ju mitu korda selle peale. Korstnates, mees. Sealt leiata pakku kiwi kiwikõwa nõge. See põleb imehästi, kui ta soojaks on aetud. Teile tööriista abil murdsin sealt mitu tükki lahki“.

„Aga kuidas panite sõed põlema?“

„Tarwitasin siin wana metoodi: hõõrusin kaht kiwi, jeni kui tuli tekkis“.

„Sütesse?“

„Ei, sulgedesse, mis tuleajame alla olin pannud“.

Harald Wit imestas.

„Kui lihtne see on,“ ütles ta.

„Just lihtsa leidmine on kõige raskest,“ ütles õpetlane. „Aga palun, wõtke istet,“ jattas ta. „Rahetjen, et Teile weel ei wõi tooli pakkuda. Kuni toolid saame, jeni lepime sellega, et jalad Türgi wiisi järele ristamisi eneste alla seame. Olge head, istuge!“

Järgneb.

Silm silma vastu surmaga.

Eshehki kirjaniku J. S. Madjari novell.

Ujalehtedest käis ühel päeval läbi teade, keegi seitsemekümne-aastane raut olla enda üles poonud — jurma kartusel.

Mina istusin sõbraga kohvikus, mil hallid seinad ja suitsjenud lagi ja kus iga päew sama laua ääres samad näod istusid. Mäna all istusid päew päewa kõrval taubanduskohtu kolm aumäärilist nõunikku ja lugesid waitolles oma lehte, teise laua ääres istusid paar juuti, kes iga päew dominod mängisid, siis järgnesid kats agarat malemängijati; ühes nurgas wiibisid alati kats teenistusest wabastatud juurtükiväepealikut; kats õpetajat tulid iga päew ja jorisid läbi kõik lehed, mis kohvikus olid; ta kaardimängijate selts oli seal, kes iga päew teatud partiid ära mängis ja alati tülitses; ühe laua ääres seist tuba istusid terve õhtupooliku neli inimest mitmes wanaduses, kellest keegi ei teadnud, millest nad dieti elasid ja kes nad ometi olid — ühe sõnaga: meie kohvikus olid omad alalised wõõrad, kes teatud kella ajal tulid, harilikudede kohtadele istusid ja omale joogi tellisid, et teatud tunnil jälle lahkuda. Wõõraid juhtus harwa ja tuli kord keegi, siis silmitsesid teda kõik tähepanelikult.

Sel päewal istus keegi niisugune tundmata isik meie laua juures. Ta oli tugew wanem mees, suure peaga ja kollaka näoga, kust kats turba, tuhmi helesinist silma wälja waatafid; ta kandis lühikejeks lõigatud juukseid; ta silmade kulmufarwad olid üle kõwera nina koku kaswanud, ta kastaanipruun haritud habe hakas hallits minema, ta mahaläänatud järgitae nägi wälja muljutud ja must, nagu oleks ta tema õõsel kaela jätanud; ta kuubfi, mis tume, oli muljutud ja täis wäikseid sulgi, ta jättis üldse inimese mulje, kes meelesegaduses koju läinud ja kõigi riietega woodisje heitnud.

Tema ees laual seisis poolit kohwiklaas ja selle kõrwal paar pildilehte, aga wõõras ei olnud neid nähtawasti puutunud, sest nad seisisid nii korralikult üksteise peal, nagu telner nad harilikult ajetab.

Kui meie tulime, pomises ta midagi meie teretuse peale, ilma et meie poole oleks wadunud. Ta silmad wahtisid tarretult kohwiku nurka, kuna ta käed põlweudel wiibisid ja ta teha laua kohal kummargile oli.

Teised laudwõõrad olid teda wististi ju küllalt silmitsenud, sest nad ajasid juttu nagu harilikult alati; ainult siit ja sealt lendas weel mõni uuriw pilk meie laua poole.

Mina ja minu sõber wõtsime päewalehed,

aga äkitselt waatajime teine teisele nagu komando järele otja — olime ühel ajal igatiks omast lehest teate leidnud iseäralise wana enesetapja üle.

"See on iseäralik", algas mu sõber, kes kõigi asjade üle filosofoeris; "kus siin loogika on, teab tont. Inimene, kes juba hana äärel seisab, poob enda üles — jurma kartusel! See oleks naeruwäärt, kui ta mitte nii kurb ei oleks!"

"Ja oleks kurb, kui ta naeruwäärt ei oleks," wastasin mina pillkawalt, sest mulle näitas, et sõber jellepärast nii ebaharilikult rääkis, et wõõras lugupidamist aratada.

"Õm," jattas sõber, ilma et minu märkust oleks tähele pannud, "see wanamees oli kas nõrga aruga, wõi täielik narr — surmahirm ei wõi ju poomisjeks põhjust anda."

Ma märkasin, et wõõras ennast liigutas. Wastanud silmad waatafid meie poole ja ta näis meie juttu tähepanelikult kuulawat.

"Mispärašt narr," wastasin mina, "wõi koguni nõrga aruga? On ju ta sõburitest kuulda, kes enda enne lahingut maha lasewad — hirmu tundes waenlase kuulide ees? Wõi mõtle selle iseäraliku mehe peale, kellest wiimati lugesime, et ta nalga juri, et mitte kihnti wõtta? Miks otjid ja jellest kobe nõrka aru? Hirm on see juba, aga hirm teatud surmawõiji eest, ja see hirm ajab inimest teisel kombel ju tema."

Sõber ei annud weelgi alla.

"See küll, olgu siis hirm", ütles ta, "aga ja pead ometi tunnistama, et niisuguse inimese otjustamisjõud ja tulemusjed, mis temale jargnewad, normaalsjed ei ole."

"Miks mitte? Kujuta enesele ette õhtkonda, milles niisuguse inimese otjustamisjõud liigub, mõtle ettekujutuste peale, mis tal peawad olema. Muidugi tuleb weel teifi asju sinna juure . . ."

"Ja see wanamees oli ometi narr", waidles sõber uuesti, "niisugust asja ei tule mõistlikule üleüldse meelegi".

Wõõras oli siamaani põnewalt kuulanud ja nihkus nüüd lähemale.

"Dubage, mu herrad," ütles ta ühetoonilisel, pihut karebal häälel, "mind huwitab see teema. Kas tohin Teile jutust oja wõtta?"

"Olge nii lahte", wastasin mina, "aga ma arwan, et meie jutt otjas on; niikaugelt kui ma oma sõpra tunnen, oli see wiimane trump,

mis ta wälja mängis. Aga kui Teie tahate, räägime ebaft!”

Ta noogutas pead. Ta istus weel ifta kummargile, läed põlwele, kuna ta suur pea lord minu, lord mu sõbra poole pöörduis ja meile kurnwalt näkku wahtis. Selle juures kõneles ta ijeäraliku ihetoonilise häälaga, mis mulle meele tuletas minu wana matemaatika-professorit, kuiva, wirisemat pedanti.

„Surm, mu herrad, mis on dieti surm? Lahtumine andest, mida elufts nimetame. Ta on läwi, mille üle on siit lahtune, maailmast, kus meie nii kaua oleme elanud, kus meie harjunud olime midagi kandma, midagi tege-ma, ja kus meile kõik tuttaw oli, ja siis lähe-me üle selle läwe millegisef, mille kohta õpet-laste ja filosoofide tuhandeaaastased uurimused weel wähematti teadet, wähematti seletust ei ole anda mõinud. Mis on selle läwe taga? Mis on pärast surma?” . . .

Wõõras waitis filmapilgu, nagu ootaks ta wastust. Siis jattas ta:

„Ja nüüd wõtta elu! Elu on igale inime-jele suurem wõi wähem koorem, aga nii tun-tud ja armas koorem, et ta selle ainult wastu-meelselt ära heidab. Ja kui inimesel enam midagi maailmas ei ole, mis ta teha tahab, ei midagi, millesse ta usub, ja ei midagi, mis teda rõõmustab, siis on talle ometi samm üle selle läwe wäga hirmus ja õudne. See on nagu „horror vacui“. Kõige hirmsam näh-tus elus on surma nähtus“

Wõõras waitis jälle. Siis jattas ta:

„Ja nüüd, mu herrad, tõendan ma, et see wanamees kangelane oli. Ahaa, Teie imes-tate? . . . Seda ma ootasin. Palun, mul on tõendus. Ajalehes seisab sõna „hirm“, „kartus“, — hirm surma eest. Teie tähenda-rite enne ühna dieti, mu herra“, pöõras ta mi-nu poole, „hirm surma-wiisi eest. Nagu kange-lane salamõrtufat kardab. Temal oli tundma-ta surma sõjariista ees hirm. Ja sellepärast walis ta teise tee. Ta kutsus surma nii ütelda kahewõitlusele. Ta kutsus ta wälja ja seisis temaga film filma wastu. Ta wiskas ise elu harjunud koorma maha, kartes, et surm wõiks selle ta käest ära rebida. Ta lahtus elust, kar-tes, et elu temast lahtub. Sarnast lugu tuleb ette wahel armastajate juures. Mees lahtub armajamast, kartes, et armjam temast wõiks lahtuda . . . Ja nüüd ehk mõõndate, et ini-mesjel peab jõudu ja kangelasemeelt olema nii-jugust sidet puruks kiskuda. Teie, wõib olla wastate, et see wanamees wõib olla üleüldse ei filosoferinud, et tal otustamisjõudu ei olnud, ta mitte ettefujutus, et need ja need olutorrad puudusid — ja ometi oli see kangelastegu, üt-leme: instiitüüse kangelase kangelastegu . . .“

Wõõras jäi wait ja meiegi ei ütelnud mi-dagi. Mulle tuli küll paar kahtlemat mõtet, aga ma ei tahtnud wastu waelda.

Ma waatastin kohwikus ringi. Paar wõõ-raft olid lahtunud ja teised, keda ma ka tund-sin, tulid ja afusid oma kohtadele. Nagu wa-hid, kes teine teist wahetawad.

„Weel on tarwis midagi filmas pidada, mu herrad“, algas wõõras uuesti, — „kas on Teist kumbki lord juba surmaga film filma wastu seisnud?“

Meie raputafime mõlemad pead.

„No jah, Teie olete mõlemad alles noo-red, olete wähe näinud ja läbi elanud. Elu on Teil siamaani arwatawasti alles armas, Teie elate heameelega ja ei tgate surma. Teie olete ju noored, jah . . .“

Ta ohtas jügawasti.

„Tean, et Teie ennast surma wastu kõigest jõuist kaitsesite. See on Teie juures ühna loomulik. Aga huwitaw on, et inimene, kes on otustanud surma minna ja selles juba ettewalmistusi teeb, ennast kaitses, ütlen ma, kui surm talle teisel kujul läheneb, kui ta seda oodanud. Olen kindel, see raul oleks appi kar-junud, kui ta minut aega enne surma, kui ta wõib olla aeda läks ennast pooma, kaewu oleks kuffunud. Teie usute wõib olla, selles peitub tõendus minu ennistese eelduse wastu, mis ma enesetapja kangelaselikkusest ütlesin. Mitte jüugi. Nii ja nii tahab ta surra, kõik teised surma isewiisid liikkab ta tagasi. See raul oleks tõesti appi karjunud, ta oleks wõib olla päästetud — ja siis oleks ta wõib olla oma riided mõnel kiwil ära kuitwatanud, et ennast pärast seda iftagi üles puua. See on loomu-lik . . .“

„Täna õõjel, mu herrad, olen ma tõesti jurnaga film filma wastu seisnud,“ jattas ta tasemini.

Meie silmitsesime teda uudishimulikult, pool küsitwalt. Tema hääle toon ja weel enam ta kurbade filmade ilme äratas meie uudis-himu.

„No jah,“ ütles ta, „ma nägin surma, ja weel pealegi tondilist surma. Ja ometi olen ma täna inimene, kellele elu enam midagi ei ole, tõepoolest mitte midagi enam kui narune kuub, mis inimene kõigeparema meelega prü-gifasti wiskats“.

Ma naeratafin selle mõrdluse üle.

„Prügifasti, mu herra,“ kordas wõõras agarasti. „Elu pole mul enam krossigi wäärt. Olen sinna jõudnud, kus paljud romaani-krja-nikud oma romaaniid lõppeda lafewad: nad wõtawad oma kangelaselt kõik, mis neid weel elu küljes wõiks kinnit hoida, ja lugeja luule-

wõim wõib lõpu ise mõelda. Mina olen niijuguse kurwa eluroomaani kangelane, ja täna õhjel olin huwitatavaks hingeteaduslikuks peatükiks.

Ta jäi wait. Mulle paistis, et ta meie piitutatud uudishimu tahtis äritada ja siis jelle rahuldamise palwet ootas. Ja ma tegin jeda.

Nüüd wiimaks tõstis wõõras käed üles ja pani nad meie ette lauale; jelle juures waatas ta meile isearalikult silma. Mulle tuli äkki see paha walutumne, mis mul ikka on, kui wõõra haawu wõi wigastatud kehaliikmeid näen.

Meed käed olid toledad. Skondised jõrmetjad olid paistetunud ja tumesinised, naht mõnest kohast katki, küünte all weri. Wõõras näitas neid meile mitu korda uaceratades ja pani nad siis jälle põlwele. Meie õudus ja uudishimu suurdufid järjeft. Weel kord filmitjes ta meid terawasti, siis algas ta:

„Mis ma kord olin, ei puutu asjasse. Saatuje haruldajel juhatajel olen ma praegu ühe juure weskü kaubareisija. Östan wilja üles.

Eila õhtul jõudsin külla, siit umbes 4 wersta kirde pool. Tahtsin õhjets jääda. Wäsinult ja nähjafelt jõudsin wõõrastemaija. See küla on nimelt nii wäite, et ühest wõõrastemajast ehk kõrtjst jeal küll on. Loidus wäljawaalikut üleülbe ei olnud. Ögifin midagi, jõin jelle juure klaasi lahja õlut ja nõudsin öökorteri. Beremees filmitjes mind üllatatuna ja jeletas, et temale weel ial niijugust nõudmist ei olla esitatud ja et tal ta wõimalus puuduwat jeda täita. Peale kõrtjitoa oli tal üksainus tuba; kõrtjitoas magas ta ise naisega ja elutoas magasid ta kaks tütarit ning poeg. Seijuford oli hull. Küla piiras igalt poolt mets, ligem küla oli wähemalt poole tunni tee kaugel, öö oli käes ja mina olin wäsinud kui koer käre ees.

Kõrtjimees filmitjes mind kaastundlikult ja luges pikas monoloogis kõik üleaedjete ja talude nimed mulle ette. Aga lõpujõna oli alati: „Sinna Teie ometi ei kõlba“.

Wiimaks tuli talle meele üks talunik teijel pool küla serwas, kelle juures ma arwatawasti wõiwat öömaja leida. Ta kutsus poisji ja laskis minu sinna juhataida.

Maja seifis just metsa ääres ja ilm oli juba pime, kui sinna jõudime. Üks aken oli hoolikalt walge linaga kaetud, mille peal ühe küürus naisterahwa kogu liikus. Meie astusime õue ja poisj läks peremeest otsima.

Beremees ilmus ja ma palusin öömaja. Jälle asjata. Tal oli kaks tuba, aga ühes wiibis ta naine, kes lapse sünnitamist ootas; am-

maemand ja ta ema olid juba jeal. Teifes magas ta ise lastega.

Ma olin meelt heitmas. Küfifin, kas tal ei oleks lakas, aidas wõi kuuris ruumi.

Kuuris! Jah, see minewat. Selles jeiswat ifegi woodi ja wooditribed.

Hüüwä. Lastfin enda sinna jaata. Teel ütles ta, et tal juba üks magaja jeal olla. Keegei waene, kel haige jalg; nädala eest olla koer teda hammustanud. See magawat pörandal õlgedel ja ei eksitawat mind.

Beremees pani küünla põlema ja meie astusime kuuri. Wastik külmus löi mulle jealt wastu, peale jelle kappja, kartuli, märgade puude ja waigu hais. Ma waatasin ringi. Ühes jeinas seifis laeni ulatam puuriit ja jelle wastas woodi. Woodi päitsis jeifis juur kapp, mis wäljalõigetega ja piltidega ilustatud. Ühes nurgas oli kartulihunnik, teifed tagawarad rippusid lae all. Woodi kohal jeinas oli wäike wõreaken, mille läbi kuu silma paistis, mis praegu metsa ladwast üle waatas.

Otsifin magamise jeltfilist. Tema lamas kõigi riietega puuriida kõrwal õlgedel. Parer jalg oli tal kõwerasse tõmmatud. Ta juitjetas wäifest gipsipiipu ja puhus aegajalt finist juitsu wälja. Silmitjes mind filmapilgu öögawail filmil, aga ei lausunud sõnagi.

Beremees lahkus. Mina tõmbasfin jaapad jalast ja heifin riietega woodisse. Pakid olin kõrtji maha jätnud.

Mulle ei tulnud und, ehk ma küll wäsinud olin. Kuu walgustas kuuri heledakfi. Wähemalt kümme koera kinnusid küllas ja nende kinnumine kajas metsast imelikult wastu. Mänerid krääksusid, iga tunni järele lastis ööwaht küllas wilet. Läbi jeina kuulfin perenast nutwat ja wigawat; wahetewahel kuulfin ka teiste naiste rahustawat häält. Seltsiline jäi warsti magama, kuid aegajalt wigas ta walufasti; kas walutas ta jalg wõi piinasid teda rasked unenäod.

Kesköö oli warsti juba käes, kui wiimaks uimujin. Aga see oli enam pooluni, mille juures keha puhkab, aga mitte waim. Mäletan, et mulle kõige isearalikumad mõtted tulid. Näitujes mõtlesin ma kõijelt jelle üle järele, kumb jurn tergem oleks: wees uppuda wõi jurra kuuli läbi. Siis jälle tuli mulle meele, et juba jurnud olengi. Mind taheti maha matta ja ma mõififin kõik, ja kuulasin, kuidas kirst kinni kruwiti, ja tundsin laudade külmust, ja ometi tuli mulle mõte teistele märku anda, et ma kõik weel kuulen ja tunnen. Mõtlesin: „Waata — ja oled jurnud ja see ou elu pärast jurma“. — Örutatud närtwibe tagajärg, mu herrad, ma olin liiasti wäsinud.

Kui kaua see kestis, ei mäleta ega tea.

Altkitselt kuulsin pauku ja ärkasin. Kuur oli kuult heledasti valgustatud nagu päeva ajal. Jälle pauk . . . Ma waatan sinna poole, ja mu veri tardub soontes . . .

Minu seltsimees seis is puuriida kõrval. Ta pungis filmad õõgusid ja pooleniasti arvatud huultelt tuli raske oigamine. Suus oli tal werine waht, mis tükidena ta rābalasele kuuele tikkus. Ta kondistes lātes oli suur puuhalg, millesse ta aegajalt oma hambaid pures. Siis, siis mistas ta selle maha ja kahmas puuriidast teise samajugufe kätte.

Nagu wālt kāisid mu peast paar mōtet lābi: Haige jalg . . . koera hammustatus . . . see mees on hull — pōeb marutōbe . . . ufse juure ma enam ei pāāse . . . on juba liig hilja . . . kapp, lahtine kapp! . . .

Ma kargan woodist wālja . . . marutōbine tōstab filmad üles . . . wiskab puuhalu . . . minu poole . . . mina jooksen kappi . . . tōmban kapiuksed kokku ja hoian neid liistust tramplikult finni.

Kapi wāstu kāiwad hirmsad lõõgid . . . nagu kõuemürin . . . Ma kuulen rasket lõõtsutamist, siis mõirgamist, hammaste kiristamist . . . wahetewahel pōrutab ta peaga wāstu kappi . . . siis jälle näib mulle, nagu hammustaks ta kapi küljes olewaid niferdufi . . . siis jälle uus hūpe, uus kallaletippumine kapi le . . . tal on mististi jälle puuhalg kāes . . . ma ootan iga filmapilt, et üks järele annab.

Kuuriukse eest kostamad hāāled . . . iial ei ole inimese hāāl minu kõrwas nii kaunis kajanud kui sel filmapilgul . . . kuulan . . . hull pekjab weel ifka.

„Wentshlitshka, mu laps“, ahastab teegi eit, „Sumala eest, ma wannutan sind, mine tupp!“

„Aga ema, ta wōtib ta ju āra tappa“, wāstatab peremehe ehmunud hāāl.

„Jeejus! Maria!“ hūūab manaeit jälle. „Ta on hulluks lāinud . . . koer hammustas teda!“

„Jsa! Jsa!“ nutawad paar last.

Hull māsjab weel ifka ja hammustab wihaselt kappi.

Jälle üks uus hāāl. Toast, kus jūnmitaja lamas, kajas sūndinud lapse nutt.

„Wentjel“, nuuksub eit edasi, „kuule, kuidas ju wāike laps nutab; mōtle oma laste, oma naise ja iseenda peale!“

„Jsa, isa,“ hūūatwad lapsed uuesti.

Ma tundsin, kuidas mu sõrmedest veri wālja pritsis. Nad põlesid kui tuli, mu küüned olid tammepuusse trampunud. Ja selle juures oli mul tunne, et need jugugi minu kāed ei ol-

nud, mida tundsin, waid need olid terasest kāed.

Lõõgid wāstu kappi lõppefid äkki . . . wāljajās walitses ka waitus, nad jāsifid mu minu jaatuse hoole. Silmapilgu hiljem kuulsin jälle puuhalgusid õlgedele kuffuwat ja siis krabinat . . . haige näis roniwat puuriidale . . .

Nūüd alles tundsin ma koibe poolt augustatud riiete ja putukate pulbri wāstikut haisu kapis. Hirmus ārewus halwas mu nārwid ja wāstik hais riitus minult meeled. Ma tundsin minestust ligidal, kuid mōtlefin sel filmapilgul ainult selle peale, et üks wāstu paneks! Mu kāed tardusid.

Mu filmade ette tekkisid punased rõngad . . . Mul oli, nagu tungiks pimedus mulle pāhe . . . Pimedus lāts ifka patsemats, pimedamats . . . ma kaotasin meelemārkufe . . .

Kāra ja hāāled āratafid mu jälle üles. Oli walge pāew. Peremees kiitis minu pūstiwust kui Jumala inet.

Mu seltsimees leiti puuriidalt furnuna. Ta leha oli kõrwas, filmad pungis ja werised, juunurfades werine waht, sõrmed parema põlwe lihastesse küündunud.

Padjad olid pōrandal laiali; üleüldse oli kõik kuuris puruks rebitud, katki lõõdud . . .

Nii, mu herrad, seisin ma furnaga filmi wāstu,“ lõpetas wōdras. „Ja nagu ma Teile juba ütlesin, ei küsi ma elust enam midagi, aga ma kaitsin ennast kõigeft jõust, sest et ma enesele surma teistiti ette kujutan.“

Ta jäi wait. Siis kufsus ta kelneri, matfis ja lāts. Ta lahkus meie laua juureft külma kummardufega, mis mind pika jutustufe järele natufe imestama pani.

„Hm,“ algas minu sõber. „Kus on siin loogiline kuffukāiwus tema endise jutu ja selle loo wahel? Ta näib üks neift olewat, kel alati oma looke kāepārast on, milles nad ise oša etendawad ja mida nad igal juhtumisel teistele loowiwad edasi anda. Olen kindel, tema oleks sellega ka siis wālja tulnud, kui meie Ceyloni elanikkudest wōi Jumal teab millest muuft oleksime rāākinud.“

„Raubareitsija ja enesetapmise kandidaat“, wāstasin mina ja jatkasin pisut aja pārast: „Aga tema kāed olid toledad!“

Kats päewa hiljem istufime jälle kohwikus. Oli kurb, wihtmane õhtupoolik. Ma waatasin ārnast wālja, sõber luges ajalehti.

Altkitselt hūūdis ta:

„Waata, see on humitaw!“ ja nāitas mulle üht kohalikku sõnumit.

Minu lugefin:

„Tundmata enesetapja. Täna hommitul leiti linna puieestikust tundmata me-

he furnuteha. Tal oli kuuliant paremal oimukohal; rewolwer seisis ta kõrval. Rõõmõrtsukatõõ see ei ole. Surnu taskust ei leitud midagi, nii et teegi ei tema seisust ega nime ei tea. On suur, tugew mees kahwatanud, paljaksäetud näoga, juuksed lühikesed ja wähe hallid. Riided täitsa uued, tumesinised. Kes surnu kohta midagi lähemat teab . . ."

"Üsna harik enesetapmine", ütlesin mina, "mis huvitaw see on?"

"Aga kas sa siis aru ei saa?" wastas sõber agarasti, "mõtle ometi reisija peale, kes siin tunaeila meie juures istus".

"Sina nuusutad igal pool romantikat," ütlesin ma. "Siin seisab ju ometi: suur, tugew, mees, ja ta seda ei olnud".

"Sellepärast, et ta küürus istus; meie ei näinud, kui suur ta oli".

"Sa tahad sellest loost á la Poé teha; siin seisab selgesti: „kahwatanud näoga“.

"Tema oli selle toleda õõ järele kollane. Siin seisab ka veel „paljaks äetud näoga“. Ta lastis habeme maha wõtta ja ostis uue ülitonna, et tundmatuna surra; mõtle ta tertwe oleku ja sõnade peale, mis ta ütles. See surm on kõlblik kõige mulje kohta, mis ta awaldas".

Mitu sõber awaldas veel tertwe rea hüpooteese, mida ma siin üles lugema ei hakka. Waa-ilmast on ju kõifugu inimesi, wõimalik, et ta see oli, aga kindel ma selles ei ole.

Wedurijuht.

Sassa Kirjaniku Artur Brausewetteri nowell.

1.

Kudas ma wiimasel filmapilgul veel jisse pääsesin, ei mäleta enam isegi. Kõle wile, pika wagunirea müristew, nõrkum liikumine, kirumine ja sajatamine, mis näis minu kohta käiwat, punase mütsi all veel punasem nägu, siis tundsin enda kahest tugewast käest ruttu lahstitatud ustest jisse lihtatud olemat ja seisin nüüd, lõõtjutades hinge tõmmates, lahkuwa rongi kolmanda klassi waguni esimeses pingiwähes.

Minu reisija, kes minuga seda uuesti wärwitud wahet jagas, pidi niifuguste juhtumistega wististi harjunud olema, sest ta istus ilma wähemagi osawõtuta omas nurgas, ei pööranud peadki ja mahis läbi afna wälja, õieti aenasse. Tema rahulikku polnud ka imestamise wäärt, sest ta kandis raudteeametniku mundrit.

Ja nüüd märkasin ma ka, et olin eksinud; tema ei olnud mitte sugugi ainus kaasreisija.

Mis minu wastas pingil lamas, õigemini konutas ja mida ma olin lihtsalt kasukate ja rätikute hunikuks arwanud, hakkas äkitselt liikuma. Kaks jalga suurte kalewiga wooderdatud saabasestega nihkusid pingilt maha, üsna pikkamisi üksteise järele, hiiglaselg ajas enda sirget, suurt kasukat seljast maha ajades; tuli nähtawale suur, nurgeline pea, oimukohtabel hallide juukstega, karedate näojoontega, suure karmase habemega, ja kaks unist filma wahtisid mulle lord pahaselt, lord imestades näkku.

Siis libisesid nad afna juures istuma waiwina mehe peale. See wastas pilgu peale

waiwse naeratusega ja lühikesse peanoogutamisega, nagu oleks ta tahtnud unest üles äratatud last rahustada.

Wäljas walitses käre külm, atnad sirasid kiirgawatest jääkilledest. Seda suurem soojus peitus meil wagunis, teatud südantpigistaw, kuim palawus, mis ülearu palju kõetud ahjust tuleb. Ma liikkasin käepideme, mis „Joe“ peale seatud, tagasi, aga kui ma aralt katset tein ka akent pisut awada, pööras sirge raudteelane nurgas minu poole ja ütles: „see herra seal wastas on külma saanud!“

Olin oma reisidel juba küllalt katseid teinud, et ülearu kõetud ruumidesse pisut wärsket õhku muretseba, ilma et see mul teiste reisijate wastupanekul oleks lorda läinud. Sellepärast jätsin ka täna katse tegemata, najatasin ettemõttest loobudes oma nurka ja tröödatsin enast sellega, et ma lähemal wõimalusel mõnesse teise wagunisse lähen, kus õht parem.

Kera teisel pool pingil näis nüüd istudes tuhkuma jääwat; ta tugew pea oli rinnale wajanud, tugewad sääred läikiwates püksides wälja sirutatud, ja tema suust kajas tugew nohin, mis warsti lausa norrkamises muutus.

Äkitselt eksitas teda äkiline äge kõhahoog, nii et ta selle tagajärjel peaaegu otse püsti kargas.

"Wõtaks tont", ütles ta ja silitas oma lihawa käega habet. "Walk ja pauk!" jattas ta veel waljemini ja silitas.

Siis, äkki, nägi ta minu pea kohal seiswat

küttepidet. Silmapill muutus ta nägu tige-
daks, ta tõusis järsku üles ja surus ilma mi-
nult wabandust palumata pideme „sooja“ pea-
le.

Jälle maha istudes waatas ta mulle wiha-
selt näkku, ja alles nüüd nägin ma, et temagi
kasuta all raudteeametniku muudrit kandis.

Kaks kuldwedurit tema kuuve kaelusel teata-
sid mulle, et ta wedurijuht oli.

2.

Niijugused inimesed olid alati mind külge
tõnmanud; ma olin neist tihti jutustustes
ja nowellides lugenud — kõiksugu iseäralisi
asju, kudas nad teenistuses äkki hulluks lähe-
wad või libedas kättetajumijetungis rongi
hirmsasti jooksuma panid, inimesed alla ajasid
ja midagi muud kurja tegid, lühidalt: neid
ümbristes minu luulewõim teatud romantili-
se paistega.

Nüüd istusin ma jün ühe niijuguise inime-
le wastas kitsas pingiwahes ja wõisin temaga
juttu wõsta.

Muudugi, nii lihtne see ei olnud: minu
wastas istuja tõrjus wähemagi katse, juttu
alustada, lühidalt, ihegi käredalt tagasi ja näis
edasi magada tahtwat.

Uga jeal tuli jälle wana efitaja, kõha, ra-
putas ja saputas suurt keha nagu torm tamme
ning ajas were palawates lainetes jämeda
joonelihtesse näkku, nii et see nagu tulesse oli
kastetud ja ma oma ees arwasin wana õpphä-
stoft ennast nägewat, kudas ta oma sepikojas ees
istus. Nagu ei oleski ta juht, waid wedur
iise, nii töötas, lõõtsutas ja jussises tõis temas.
Jah, et mõrblust täieliselt teha, ei puudunud
ja uduwihm, mille ta mulle näkku ajas, sest kõ-
hijate lahket moodi, kätt jui ees hoida, näis see
algupäraline loodusinimene ülearuks pidat-
wat, wõi wihtawat.

Mulle tuli meele, et mul mu wiimsest kül-
metusest jaadik weel wäite karbide pillisid wes-
titasus oli, pillisid, mis mulle seekord wäga
kasulikud olnud. Ruttu otsisin nad wälja ja
pakkusin temale.

Lühike, pilgutaw pill, mis umbusaldusest
mitte täitsa waba polnud, teine weel lihem
oma tunnalt peadnikutawa jeltjimehe poole,
— siis wõttis ta pakutud karbi wastu. Jala-
maid andis kõha järele. Lõbus naeratus len-
das nagu tänuawalbus ta paksudest huultest
üle; ta tippis oma paksude jormeotjadega, mil-
le küüned ära näritud, weel kord karbile, nii
et see peaaegu oles näppude wahelt maha kuk-
kunud, pistis weel ühe pilli suhu ja naeratas
uuesti.

Nüüd oli meie wahel sibe loodud ja jutt,

mida ma asjata algatada katsunud, pääses ise-
enejelt wallali.

„Sain jelle hirmsa kõha eila“, ütles ta ja
pühkis punase ja sinisekirju rätikuga habet.

„Weduril?“

„Aga juba tegi mõtlemata küsimus mu sega-
jets, sest tema näole ilmus üleläin, tõrjuw
joon.“

„Seal pole ma ennast weel ial külmestanud“,
wastas ta lühidalt, „aga ma olin parajasti tee-
nistusest tulnud ja woodisje heitnud, seal tirisid
nad minu hilja õhtul weel soojast peast wälja.
Üks ametiwend oli äkki haigeks jäänud ja mina
pidin ta wedurit edasi juhtima. Ja siis jääses
õhus tänawal ja raudteejaamas oodates oli mul
külmetus käes.“

„Kui kaua Teie weduril juba töötate?“

„Kolm aastat ahjukütjana, katsteiitküm-
mend aastat wedurijuhina, — jah“, pööras ta
jeltjimehe poole; „seekord olid ajad head, jõu-
ti ruttu edasi, aga olgu peale, Merri, küll saad
sinagi wedurijuhiks, ja minu üle ei wõi sa
nuriweda, mis?“

Teine naeratas ainult wastujeks ja jatkas
siis oma tumma jutuwamist afnaruuduga, mis
wagunis olewat palawust filmas pidades ja ka
wäljas pilwede alt nähtawale tulnud päikese
kiirte mõjul pikkamisi sulama hakkas.

„Tema on nimelt üks neist, kes auahned“,
seletas wedurijuht poolwaljusti ja pööras jäl-
le minu poole; „rahast tema nii wäga ei küsi;
ta on poisimees ja wäga korralik; kõrtji ei lä-
he ta üleilbse. Ka naistest ei hooli ta; ehk ta
küll mõiks nii mõnegi naisterahwa pea jegi
ajada, armastab ta parema meelega ometi pe-
rekonda.“

Ja siis üsna tajaselt sojistades, nii et ta
jõnu rataste ja waguni müdina kõrwal wae-
walt kuulda oli:

„Tore pois, ütlen Teile, kui ta ka suud
lahti ei tee. Aga meie mõistame üksteist ka
nõnda ja oleme kõige paremad sõbrad.“

Teatud uhe õrnusega waatas ta üle wähe
nooremehe poole, ja tõesti, mina pidin tun-
nistama, et tal õigus oli. Akna all istuja oli
ilus pois; ta sihwatas, paenduw keha näitas
wedurijuhil elewandilaadi kehaehitusega wõr-
relde õtse elegantset ilmet; ka ta nägu peene-
kujulise ninaga ja terawa lõuaga oli ilus, ai-
malt põjekondid olid pisut püsti, aga ta kitsas-
te silmade märwi oli raske ära määrata; see
näis olewat nagu woolaw wesi, mida nad mee-
le tuletasid.

3.

„Kui juba nii kaua olete wedurit juhtinud,
siis olete kahtlemata ka mõndagi läbi elanud?“
juhtisin ma jutu ta enese peale jälle tagasi.

"Bäbi elanud?"

"No jah; tihti on ju wedurijuhtidest luge-
da, mis neile kõik juhtub."

"Tühja", vastas tema jällegi üleolema-
na, jah, nüüd juba peaaegu pahafena, "wanda-
des raamatutes! Aga tõsises elus ei näe meie
midagi isefäralikkju; weduril on üks päew sa-
masugune, kui teine, just nagu kodus ja tööto-
jaski!"

"Ja kõige selle wiiteiskümne aasta jook-
sul ei oleks Teile tial kõige wähemasti juhtu-
nud?"

"Mis pidi mulle juhtuma?"

"Noh, kokkupõrge?"

"Selle eest ma juba hoian, sest selle juures
panen minagi oma elu kaalule; mina oleks
estmene, kes kaoks."

"Kas ei ole Teile siis kedagi puruks sõitnud?"

"Mõnikord jah. Aga mitte tihti. Kõik kol-
ku tükki wiis."

"Tükki wiis!" Seba ütles see mees sar-
nase sõdamerahuga, ilma vähemagi meelelti-
gutufeta näos.

"Ja siis", jatkas ta, "alles mõne kuu eest
terwe wantri."

"Terwe wantri?"

"Jah, — pihuks ja põrmuks."

"Ja sõitjad?"

"Mõlemad surnud, — üks kohe, teine suri
minu käte wahel, . . . ja see oli wäike, küm-
ne aastane poissike."

"Ja kudas see juhtus?"

"Kudas see juhtus? Naiste läbi. Serrra,
naised on maailmas suurema osa õnnetuste
juures süüdi, uskuge mind!"

Ta peatas filmapilgu ja ta suured, hallid
filmad omandasid äkki hoopis muutunud, mul-
le arusaamatu ilme, laia suu nurgad tufusid.

"Mis, Merri?" pööras ta selle poole, en-
nast wägisi sundides, nagu oleks ta tahtnud
millestki mittemeeldiwast wabaneda. "Kas po-
le ma seda sulle alati ütelnud?"

Ja kui see pead nikutas, jatkas ta jälle wa-
nal, jutustawal wiisil:

"Tuleb pimedal talweõhtul üks talumees
oma wantris, millel ärakurnatud hobusejetu
ees, laadalt, tema seltsis wäike poissike ja nai-
ne ja ämm. Ja kui nad raudtee ääre jõua-
wad ja tee leiawad kinni olewat, mis nad tee-
wad? Mõlemad naised roniwad wantrist
maha, naine tõstab walta ühelt, ämm teisel
poolt üles ja talumees, loll, sõidab oma wan-
riga rahulikult läbi. Aga waewalt on ta roo-
bastel, kui meie kohale jõuame . . . juhtisin
seelord pealinna kõsist rongi — ja nüüd —
muidugi lasen ma presli peale, aga see oli
hilja, üks, kaks, kolm kätis wanter lõwa pragi-

naga kõrwale, hobusekronu ja loll talumees —
kohe surnud, ja wäike, waene poissike . . ."

Nüüd ilmus ta näole midagi, mida ma seal
warem polnud märganud.

"Serrra", jatkas ta, "talumees ja ta hobo-
sekronu wõisid surra, minupärast ta weel mõ-
lemad hullud naised, see oli nende süü ja mind
ei oleks see liigutanud; siis ei oleks nad wäh-
emalt nii hirmsasti kšendunud nagu nüüd
wäikesel õöl, nii et see kajas, nagu oleks terwe
nõidade kogu mõirganud . . . aga see wäike
ilus, ilmsüütu poiss oma purustatud kehaga
ja suurte, murduwate lapsefilmadega . . .
ma wõisin ta süle ja hoitsin teda kätel, pühki-
sin mere ta otšaeiselt . . . kudas ta nuttis!
Nagu wäike, lõppew koeratene! Ma kuulen
ta nuttu weel tihti õõsel, kui ärkan. Kaks ar-
sti oli rongis, aga nad ei suutnud enam aida-
ta . . . Serrra, olen näinud suremas mehi ja
naisi — õige jagedasti weel — ja jätn seal
juures külmaks. Aga niisugune wäike, ilus
poiss — ooh!"

Täiki aega wäikes ta; rong sõitis peatusko-
halt peatuskohale, meie wagun oli wiimane,
hõllutas ja wiskas. eriti jaamadest, kui presli
peale lasti, stia-stinna.

Minu wastas istuja ei näinud seda tunde-
wat; ta istus weel ifka pilgawates mõtetes.
Mõttes ta surewa poissi wõti oma laste peale
kodus, wõi . . . ?

Ma panin figari põlema ja pakkusin ta te-
male. Ta tänas.

"Aga see seal", sõstistas ta mulle ja pilgu-
tas abjukütja poole filmi.

Kui hoolas oli ta oma seltsimehe eest hoo-
litsema! Mina ei oleks teda wististi tähele
pannud, sest et ma ta üsna olin unustanud —
temast polnud ta midagi märgata.

"Kui see sind kõhima ei pane", ütles afna
all istuja.

See sõprus nende lihtjate meeste wahel
näis põhjenuwat suurel wastastikkju hoolekan-
del.

"Mitte sugugi, mu poiss, mitte sugugi!"

Nüüd wõttis abjukütja figari wastu. Mi-
nule torkas filma ta raskest tõõst hoolimata
kawnisti ramitjetud käsi, mille wäike sõrm pu-
nast, põlewat kivi kandis. Mees tänas wiija-
kalt pead noogutades ja wõttis kübaragi peast;
ta näis üleüldse olewat heade elukommetega
mees.

"See on ainus juhtumine, mis ma olen
läbi elanud, nagu Teile ütlete", jatkas weduri-
juht nüüd jälle, "muidu walitseb meie elus sa-
masugune ühetaolus nagu mujalgi, eriti nüüd,
mil kaubarongisid juhin. Meie teeme enestele
weduril elu mõnusatš, otse perefondlisets, too-

rime kartulid, feedame lõunat, ajame koos juttu ja viibime tihti päevade kaupa kodust ära."

"See ei või armas olla — vähemalt abielumehele."

Baewalt oli jeda ütelnud, kui ta filmis veel kord arusaamatu wält kirjendas; jah, nüüd nägin ma ta filma hullusest isegi robelist täppi wälja kiirgawat, täppi, mis eialgul wäike oli, siis ikka suuremaks ja suuremaks paisus. Ta tahtis midagi wastata, hakkas aga uuesti kõhima ja wajus oma nurka tagasi. See kord ei mõtnud ta minult enam pakutud pillisid.

"See läheb mööda", ütles ta ja istus liikumata.

4.

Rong oli juuremas jaamas peatanud ja siis jälle liikuma hakanud. Ikka jälle uutest waguniridadest mööda, mis kõrwalroobastel seisid, wuras ta wälja sini-auruga täidetud puhkawasje talimaastikusse.

Eh! ma küll ei teadnud, mis asi minu sõnades mu reisiiseltjulist oli erutanud, katsusin jutule ruttu teist pöbret anda.

"Teil on perekond?" küsisin ma.

"Muidugi!" Ta terve nägu hiilgas. "Poeg esimese naise poolt ja nüüd veel tütar, kes alles poole aasta eest ilmus. Teda peaksite Teie nägema!"

"Teie olite siis kaks korda abielus?"

"Jah. Minu esimene naine suri lühikeste abielu järele."

"Kui kurb!" ütlesin ma, enam liigutatud ta ärdast näost kui sõnadest. "Mis haigusesse ta suri?"

See oli üsna igapäewane küsimus olnud; olesin wõinud ta ju ka awaldamata jätta. Aga kudas oli ta minu reisiiseltjulistele peale mõjunud!

Suur pea fähwas ruttu piisti, kaelasooned turjusid äkki kuni kõrwade alla üles ja tulid hallina naha alt nähtawale; ta kõnes oli midagi selgusetut, jussawat, kui ta peaaegu hääletult wastas:

"Kudas — tulete jelle küsimuse peale?"

"Mina ei sidunud sellega mingisugust mõtet, tahetse wäga, kui Teid teadmatalt erutajin."

"Hm — hm —, ma usun Teid. — Aga kui Teie teaksite, mis nende wäheste sõnadega..."

Ta pea wajus raskelt rinnale; ta toetas ta oma suurtele kätele ja wahtis tarretult maha. Ja nüüd märkasin ma oma imestusjeks teatud ärewust waguni nurgas afna all. Noor kiltja keerutas sigarit käes, wahtis osawõtklikult ja kartliku murega oma kirglikult äritatud sõb-

ra peale, tõusis wiimaks üles, astus tema juure, pani talle oma käe käewarrelle ja silitas teiega ta pead, kust miits maha oli kukkunud.

"Aga Theo!" ütles ta õrnasti. "See kõit on ju ammu unustatud ja maha maetud; ole jälle mõistlik ja hea!"

Sõbralikud sõnad, õrn, peaaegu naiselik toon, millega nad öeldud, awaldasid lepitawat mõju. Wedurijuht toibus.

"Wabandage mind, mu herra", ütles ta niijuguise rahuga, mis sunnituna kõlas, "see on wana nõrkus, mis mind alati tabab, niipea kui jutt selle peale kalbub. Teie saate sellest wiististi aru, kui ma Teie küsimise peale nüüd wastatan."

"Aga, ma palun Teid, mina ei ole sugugi uudishimulik."

"Ei, ei, ma tean", ütles ta tõrjudes ja wäga kindlasti, "aga nüüd peate mind kuulma — peate!"

Ja siis, uut lühiteist kõhahoogu maha surudes:

"Teie küsitate minult, mis haigusesse minu esimene naine suri? Ta wõttis oma elu tje, lastis enda surnuks — minu filmade ees?"

"Teie filmade ees? — See on hirmus! Ja Teie ei suutnud teda tatistada?"

"Suutsin, aga — ei tahtnud."

Ta ütles wiimased sõnad nii iseäralikult, nii rahulikult-külmalt ja ühtlasi pühalikult, — kohtumine waldas mind ja tasmas, mida kaemini ma meest filmitjejin. — Tema paistis mulle äkki wõõras ja hirmus olewat; tema tagasihoidud kires, igas silbis, jah, ta terwes olewuses paistis midagi elementaarset. —

5.

"Oline õige noorelt abielusse astunud", algas ta pikema wäheaja järele. "Tema oli seitseteistkümmend, mina kakskümmend wiis aastat wana. Eialgul läks kõit hästi, dieti läks kõit alati hästi — üks asi maha arwatud. Ta oli wäga ilus ja kena, nagu nukk, suurte, uerwate filmadega. Kui tänawal käimine, waadati talle taqant järele; mehed saatsid teda pilludega, ta ei olnud küllalt tagasihoidlik — tõesti mitte. Ja siiski ei oles see talle hädaohtlik olnud, kui minu pikad reisid olesid puudunud..."

Ütlesin juba, et ta wäga noor oli; ühtlasi oli ta õrn ja armastuse järele igahew. Oli oma palawa mere pärinud emast, kes mõnesuguste elulõbude järele fama otja leidis.

Ja siis oli tal veel üks omadus: ta oli otse piinlikult tuundelik; isegi kõigewähemat lautust ei juutnud ta wälja kannatada, eriti minu poolt. Laitsin ma midagi tema juures, siis

oli ta õnnetu, päewade kaupa. Ja nii pidi kõik nii minema, kudas ta läks."

Zutustamine läks talle raskets ja ta kõhatas paar korda ja ragistas riindu.

Noor abjukiitja ei nõjatanud enam nurgas. Ettepoole sirutatud peaga kuulab ta oma ülemuse iga sõna ja pani tähele iga ta pilku — hoolitsus, mis pikkamisi muutus ahastavaks põnewujeks, paistis ta kuuwetanud näost.

"Esimisel korral jelles majas, kus tahes vähemas toas elutsesime, elas keegi noor ratsawäe ohwitser. Olin juba ammu tähele pannud, et minu ilus naine talle oli silma puutunud; ta minu naine waatas talle tihti järele, kui mees maja ees hobuse selga kargas wõi sealt mööda ratsutas.

Agas see kõik ei teinud mind rahutuks; juust sel ajal oli minu naine minu wastu õrnem ja armurikkam kui iial enne; ma tundsin ta nõrkust ilujate meeste wastu ja jätsin talle ta ilmsüütu löbu.

Agas kord — kui ma pikemalt reisilts ühe kaubarongiga koju tulim, leidisin ma ta äkki muudetud olekus: kohmetu ja mõttes, mis ta muudu iial ei olnud, mõnikord kurb, mõnikord jälle otse üleannetu lustilik, milleks põhjus puudus. Näatisin ma temaga, siis tundsin, et ta ainult poole kõrwaga kuulab, ja tema ise jutustas mulle kõige tühiemaid asju kaks ja kolm korda.

See kohutas mind; peale selle märkasin ma, et ta enam afna juure ei läinud, kui teenija ohwitseri kimli ukse ette saatis, wõi kui leitnant ise sealt mööda ratsutas.

Jah, kui me ühel õhtul ohwitserile tojas wastu juhtusime, märkasin ma, kuidas mu naine mu käe alt kõwemini finni wõttis, ja eht küll koda juba pea pime oli, nägin ma siiski, et mu naine efiti näost tulipunajeks muutus ja siis koke kahwatas. See piinas mind. Agas ma wõtsin kõik oma jõu kokku ja ei lausunud sõnagi.

Weel samal õöl pidin ma lahkuma. Oid need seekord jõidud! Ma ei osta neid Telle kirjeldada. Võpmata pikkamisi kui tigu, mis paigast paika ronib, sõitis rong. Bealegi oli mul palju tööd, — olin seekord abjukiitja nagu see seal, — ja minu mõtted igawesti kodus ja minu süda puruks rebitud piinast ja kahilusest, sest iial polnud mulle mu naine nii armas kui nüüd!"

6.

Olime jälle ühele peatuspaigale jõudnud. Ma kutsusin oma reisijelskilised õlut jooma, mida keegi möödamineja kelner pattus. Noor abjukiitja wõttis, wedurijuht tänas, lastis enesele aga selle asemel kolm konjaki karamat an-

da ja jõi nad nähtawa mõnuga ära. Muidugi, mis tähendafid kolm niisugust wäikest klaasi temajuguse mehe kehale!

"Olen warsti walmis", ütles wedurijuht, kui meie rong jälle oli weereina hakanud. "Minu naine näis minu arust iga korraga, kui üksteist jälle nägime, muutumat. Naabrid sõstasid mulle kõiksugu asju kõrwa, mõned ametiwennad hoiatafid sõbralikult. Agas iial ei ütelnud nad mulle midagi kindlat, käega katjutawat, ja kui neid tahtsin sõnast finni wõtta, siis ei olnud nad midagi märganud ega näinud.

Siiis tegin ma otjuse ja oma plaani.

Ühel õhtul ütlesin, et mul teenistusreis ees on, tulim agas juba tunni pärast koju tagasi, ja mida ma olin tahtnud, see oli mul käes: teadmimine! Kõige efiti ohwitseri kallale, kes parajasti toast wälja tuli! Ma tegin ta oma mõõgaga teenistujele kõlbmatuks, sest ma mõõgaga oli ta ettewaatamatalt kotta jätnud . . . Ja siis naise juure!

Ma ei olnud seekord enam inimene; mitte vähemakti armastuse ja halastuse õhtu polnud minus; mõõgaga olin ammu maha wisanud; ma olin sõjariistata, agas nende oma kätega oleksin ma oma naise puruks rebinud, lõmaks lõõnud! . . .

Agas kui ma tuppas astusin, seisis ta rahulikult oma walges õõjatis — see oli alati lumiwalge — ja nõjatas wana kummuti najale, mis mina weel oma wanematelt olin pärinud. Kummutil seisis wäike portfellaan-kuju, wana mehike liiuwa peaga. Kas see oli minu isamajast pärit. Mina ei olnud jeda iial tähele pannud, sel filmapilgul ei näinud ma muud kui jeda. Subne uudishimu waldas mind, kudas siin kõik wõiks lõppeba. Äkki walgatas mu naise käes midagi särawat; ma nägin koke, et see rewolwer oli. Olesin wõinud selle ta käest maha küüla, see oleks olnud kerge asi . . . agas ma ei teinud jeda. Ma wahtisin üksilmit wäikelele kujule, mis wahetpidamata pead raputas, nagu sõnaks ta: ei!

Minu naine ei näinud minu poolt midagi jellesarnast ootawatki.

"Sina ei tarwitse kätte tajuda", ütles ta õõnja, wõõra, agas täitja rahuliku häälega, "jelle eest kannan ma ise hoolt. Ela hästi ja muu andeks!"

Tume pauk, ja kõik oli lõpetatud . . .

Wäike mehike oli põrutuse tagajärjel põrandale kuttunud ja purunenud . . . ainult pea oli tal termeks jäänud ja weeres põrandal siia-sinna."

Pikk rõhum wahaeag.

Rong sõitis wäga kiiresti; meie wagun

rappus ja wankus roobastel. Ahjukülitja oli nüüd oma terve ülemise kehapoole ette sirutanud; ta terawast näost oli wiimane weretilk kadunud. Wedurijuht aga katsus oma ärewusest ilmaaegu jagu saada; ta terve keha töötas, lihawad käed läksid rusikasje ja awanesid uuesti, nagu oleks neil küllalt jõudu rebida ja purustada — kui metsloomade küünel.

Midagi meeskut, mis, kord ärganud, taltjutamata oli, paistis ta olekust, mis siamaani minuses usaldawa mulje jätnud.

„Aga autumnet oli mu naisel ometi!“ jattas wedurijuht natukesel aja pärast, nähtawasti rahulikumalt, kuna ta oma sinipunase kirju rätikuga nõolt higi pühkis. „Wõi tahtis ta minust ainult ette jõuda, wõi teadis ta? . . .“

Jälle peatas ta ja wajus tarretanud mõttest, milles teda keegi ei sõndanud eksitada, isegi mitte osawõtlik sõber.

„Sgatahes hoidis ta mind mõrtsukatš saamast!“ jattas ta wiimaks. „Ja wõib olla, et ta ei olnudki nii suur süüdlane; see oli tal, wõib olla päritud wigaga — üks ta puhas — puuhh!“

„Ja siis?“ küsisin mina.

„Jah, armas herra, — siis? Mis wõis mul siis weel olla? Minu terve elu oli sest tunnist saadik nii ütelda õõsõit weduril — wiis pikka, hiilawat aastat — saate aru? Tutawad ja sõbrad kätsid mulle peale, et naise wõtaksin. Aga nende kogemuste järele! Mind juhiti kõiksugu naistega ja neidudega kokku, keegi ei meeldinud mulle, ja kui mõnikord mõni neist näis teistjulgune olewat, kõhe pidin ma oma kadunud naise peale mõtlema ja siis oli kõik jälle otjas . . .“

7.

Õhtu oli kätte jõudnud; wagunis pandi tuli põlema; selle keel kimpas kord kiti, kord sinna, nagu wangiastatud linnu ke klaaspuuris, nagu wäsinud õõliblikas, ja laotas oma kahwatanud, tuhmi walguft laiali, mis üle hõlpa minu wastas istuja mehe ärewast näost ja tema sõbra kahwatanud palgest.

„Aga wiimaks ometi omandasite uue õne?“ küsisin ma.

„Jah, wiimaks leidjin midagi. Ja teate, mis selle ühenduse sobitas? Sarnadus minu ehmese naisega! Tal olid sama paenduw keha, sama puhas olek, neeldamad punakasfollased juuksed, ainult ta silmad olid sinised ja üsna waitjed ja mitte nii mustad ja waritjedwad kui . . . Keegi ei olnud mind tema juure saatnud; ma nägin teda ühel hommilul tänaval, kui ta teenistusesse läks; ehtalgul kõhkuftin ma, sest nimelt kõnnaku poolest oli ta mi-

nu naisel wäga sarnane. Ka tema isa oli warem raudteel teeninud, — meie kõik wõtsime heameelega üksteise hulgast naise —, nüüd oli ta inwaidid. Meie astujime üksteisele lähemale, kärsime mõni aeg koos ja leppisime siis kokku.“

„Kui palju aega sest tagasi on?“

„Oleme juba neli aastat abielus, ja ma ei ole oma sammude weel tiial kahetsenud. Ei oleks mõelnud, et kord weel nii õnnelikuks saan, aga ma tänan selle eest ka igal õhtul ja hommilul Jumalat.“

Ja ta noogutas esiti minu, siis oma sõbra poole pead. Wiimane oli jälle üsna rahulikult oma nurka nõjatanud.

Ja wedurijuhi jämedal, kalgil nõol paistis jälle wana päikesepaiste ja see otsekohene usaldus, mille juur õnn inimese nõole paigutat.

„Nüüd on kõik teieks munitunud“, jattas ta, ja ta hallidest truuideft silmadest wahtis wälja peidus olew ueratus, „nüüd sõidan ma päewad ja õõd otja weduril ja olen heast tujus ja ei tunne kahetsust, ja kui koju lähen, wõtab mind seal wastu eestujulik puhtus ja ilus, puhas naine, jah, herra, siis alles hakkab inimene jälle elama ja ennast päiteje käes soojendama, kui ta kord juba põrgus on küpsenud! Waadake, õnnelik kodu, hea terwis (ta hakkas uuesti kangesti kõhina ja wõttis minult ühe pilli) — „see neetud kõha muidugi maha arwatud, — ja siis weel hea sõber nagu see seal — enam et wõi inimene siin wilekfas maailmas enesele soowida!“

Ja ta lõi enesele lafsudes reie peale ja hüppas istmelt pisut püsti. Midagi peitus ses lapselikus rõõmus, mis mind sama elementaarjelt tabas kui enne ta wihatuju.

„Aga nüüd olen nähane ja fina wististi ka, mu pois. Näed, keegi ei ole sulle su wõileiwa kaasa annud. See tuleb sellest, et inimene naisemene ei ole. Noh, pole wigaga, jagame, minu naine kannab juba meie mõlemate eest hoolt!“

Ja ta wõttis oma mantli taskust suure wõileiwa, mis ilusasti walmistatud ja rikkalikult kaetud, tegi selle paberi seest pikkamisi lahti, lõikas leiwa terawa noaga pooleks ja andis ühe poole kätjale, kes selle kergesti pead nikutades, aga ometi ka, nagu oleks tal selle peale õigus, wastu wõttis. Siis lõikas ta oma ojala wäikesteks tükkideks ja sõi, need nii aplasti ära, et leiwarasud minule sülle lendasid, kuna ta ise mulle omaft elust ja abielust juttu wõstis.

Ta oli nüüd otse jutukats saanud ja kõneles minuga nagu oma wana, ühel astmel seisawa tuttawaga. Nõegi kõige intiimsemad asjad kõi-

ta esile. Mõne teise juust oleks need asjad, võib olla, iseäralikuna, võib olla, koguni jämedana tõlanud. Siin aga, selle lapsetiku mehe poolt, paistis nad olevat täitja loomulikkus. Na oma noorema seltsimehe ees ei tundnud ta häbi, ega kartnud midagi. Korruga hakkas ta nägu hiilgama.

„Nüüd oleme kohal!“ ütles ta, ja habemetokude vahelt tulid ta kollased hambad nähtavale. „Kui atna juure tulete, saate minu naist veel näha ja tundma õppida; ta tuleb mulle alati vastu. Ja kui Teie kord veel peaksite minu peale mõtlema — Majunke on mu nimi . . .“

Rong sõitis juba pikkamisi, nüüd jäi ta seisma.

Aga meie ei olnud veel sihil. Rongi ei lasnud sisse ja meie pidime ootama — minut ja veel mitu minutit. Wedurijuht sai rahutuks; ta oli kasjaka juba selga ajanud ja wäikse nahk-tasku kätte võtnud; ta tammus ühe jala pealt teise peale ja urises ise; wiimaks hakkas ta kiruma, veel kuremini kui kõhahoo puhul. Noor abjullitja aga istus rahulikult murgas ja waigistas ülemust ainult mõne sõnaga, kes pahaselt edasi-tagasi tammus.

Wiimaks wile, nõrkatus wagunireas, rong hakkas liikuma ja jooksis suure, walgustatud jaama ette.

„Liisi, Liisi!“ hüüdis wedurijuht waljusti ruttu allalastud waguniatnast wälja.

Ja meie seisimegi juba. Ma nägin üht sihwakat naisterahwast enesele läbi rahwamurru teed tegevat ja meie waguni poole ruttawat, õigemini heljumat, sest tal oli iseäralik liikum kõnnat, nagu ta terve olek üleüldise wäga meeldiw oli. Nus talimantel odawast riidest, aga modernse lõikega, hiiglakübar müstast sanmetist ja wäga ilusa, mitte jugugi silmatorkawa, ennem tagasihoidliku roheline julega — kõik see ilmutas maitset, nagu seda suurtsugu daamgi paremini ei mõistnud ilmutada.

Ja siis waatafin ma näkku, just nagu ma seda enesele ette olin kujutanud; see oli pehme joontega, õrna näowärwiga ja siniste, kuumalt õitswate, õrnade silmadega.

Mispea kui karu oma naise oli ära näinud, polnud tal minuga enam tegemist.

Ehk meil küll pikem peatus oli, ei mõtelnudki ta enam minu tutvustamise peale, ei soowinud muilk head päewagi. Kiiruga, mida ta paitsu leha poolt waetwalt oleks wõinud oodata, oli ta wagunist wälja rutanud, heitis oma mõlemad käed noore naise leha ümber, nagu oleks ta tahtnud teda ära purustada, ja surus ta palgele nusu, mis isegi meie wagunist kuulda oli. Noor abjullitja, kes minust lahku-

des wiisakam olnud, teretas noort prouat nüüd ka omalt poolt, ja siis sammusid nad kõik üheskoos waksali ukse poole.

Kui ma oma reisiseltsilist nägin naise kõrwal, kes tema juures nagu peenike kriips paistis olewat ja taht enam kui pea jao lähem oli — kui ma teda nägin ta tuikuwal lõnnakul, siis tuli mulle uuesti meele D e p h ä s t o s. Ja tõesti — alles nüüd märkasin ma, et ta oma pahemat jalga pisut järele wedas ja see paistis koge silma.

Nüüd oli ta oma Aphroditega kadunud, ja ainult noore proua hele naer kajas veel kaugele ukse juurest mulle kõrwu.

Tund aega hiljem jõudsin ka mina ühes teises wagunis oma sihile. Wäikese waksali ees wotas mind mu õemehe jaan.

Ummul läks sõit mõisa poole. Wärste, puhas õhk, lume sinikas udu, mis mõõtmata kaugeusse kadus, tähtega taetud taewa tuhatkordne kiirgamine, hobuste ühemõõdulised kabsalõõgid tajasel lumeteel ja nende norstkamine — kõik see täitis mind pika palawa waguni piina järele mugawa rahuga, ja seda suudab anda ainult waba loodus.

Selle juures pidin ma wahetpidamata mõtlenema oma reisiseltsilise ja tema jutu peale.

Ka tema ilusa naise ja wäikse sõbra kujub kerkisid mulle waimu ette ja wirtwendasid tumedates kogudes üle walge lumise maastiku.

8.

Minu silaskäit õemehe mõisas, kus üht perekondlikst pidu peeti, kestis seekord ainult mõned päewad, siis sõitsin ma jälle, nüüd juba tõllas, pisut kaugeal seiswa raudteejaama poole, kus kiirrong peatas.

Lumi oli ära julanud, põldude lumivalgus ja teed kollakaks-halliks samisodiks muutunud, millest rattad kuumudes ja suliseses läbi lõikasid. Taewas rippus nagu jäme hall kott kurwa maa kohal; wahetewahel tibus wihma, kaarnad karjusid ja tuul raputas kangekaelselt puid, olgugi, et nad lehtedeta olid ja neilt enam midagi rööwida ei olnud.

Ma olin õemehe kasjaka selga ajanud ja enda waipeadesse mäsfinud, sellegipärast külmetasin ma ja olin õnnelik, kui wiimaks waksali jõudsin.

„Rong jääb hiljaks“, ütles pakifandja, tõlast minu kohwrit wõttes.

„Kui palju?“

„Wõib olla mitu tundi. Tee on siin — õnnetus . . .“

„Õnnetus?“

Mees ei kuulnud enam minu küsimist; teised tulid tema juure, osalt ametnikud, osalt

wõõrad, kõik pärisid, küüsid, wehkleid, karjusid; wakkal, mis muudu wäikne, nagu ma teda tundsin, oli täna täis metsikut ärewust.

See waldas warsti ka minu. Ilma, et ka jutat oleksin seljast ära mõtnud, ruttasin ma läbi wakkali, tohe jaamaeijele.

Ei oli pilt weel segasem. Ametnikud jooksid siia ja sinna ja andsid waljusti kõiksugu läste; teised seisid telegraafi kontori ümber, mis ruttu töötas, kolmandad tõrjusid uudishimulisi ja reisirijaid, kes isegi roobastele tungisid, kirudes tagasi.

Uga näha polnud kõige wähematti.

Wiimaks ometi näis esimene ehmatas alanemat ja kõik jäid rahulikumaks. Näüid silmasin ma ka jaamaülema, teda ma tundsin.

„Mis on sündinud?“ küüsin ma temalt, ja tundsin selle juures, et ma arusaamata ärewuse pärast ei suutnud kõneleda.

„Kiirrong on roobastest wälja jooksnud“, wastas ta ruttu, hingetult.

„Kus?“

„Läbiõidul G—s.“ Ta nimetas ühe wäikeste, ainult kümne minuti tee eemal seiswa jaama nime.

„Ja mille läbi?“

Ma ei saanud ta wastust enam kuulda, ta oli juba edasi läinud; ainult üks sõna kõlas mulle kõrwa nagu tume löök ja puuris mu südamesse nagu teraw nuga. Olin ma walesti kuulnud, oli see mu meelte etteujutus, millel kõik see aeg tegemist oli olnud wagunis läbi elatud looga, wõi oli see tõesti õeldud?

„W e d u r i j u h t“ oli see sõna.

Ma läksin jaamahoone juure tagasi. Selle ees seisis kari inimest; nende kirglikust jutust kajas mulle sama sõna wastu.

„Enneks on kõik weel kergesti läinud“, kuulsin ma waljut, wäga terawat häält; „reisijatest ei ole wist teegi suurt wiga saanud, ainult kerged wigastused. W e d u r i j u h t näib wiimseni silmapilguni selge meele juures olnud olemat.“

„Ja tema ise?“ küüsin mina ruttu ligidale minnes.

„E u r n u d, tema ja a h j u k ü t j a“, oli wastus — „mõlemad surnud!“

„Kas kuulsite juba?“ küüsis üks noor postiametnik, kes parajasti kontorist tuli ja üht tuitawat teretas.

„Mida?“

„Kui sõit wälja jooksis, oli rong juhitaa.“

„Suhtaa?“ hüüdsid kõik ja tungisid mehe ümber.

„Nii wedurijuht, kui ahjukütja olid wedurilt juba maha kukkunud; nad leiti tükk maad eespool õnnetuskohta surnutena.“

„Kudas wõis see juhtuda?“

Õstiametnik kehitas õlgasid.

„Weel enam. Mõlemil olid ägeda wõitluse märgid küljes. Eriti noor ahjukütja, kes kõhnetu mees, olla hirmsasti wigastatud. Riided olid tal hilpudeks ristud.“

Ma tundsin, kudas maapind minu all wankus. „Õhki káristada . . . ära purustada“ — ma kuulsin neid sõnu just jamal toonil, kui mu reisirijaline neid ütelnud teatud tunnil; ma nägin ta tuksumaid käsi ja leekiwaid silmi oma ees. Uga siis jälle nägin teda lahkel näol. Ja see teine oli ta sõber, kelle peale ta uhke oli ja kelle wastu ta isaliku hoolitust awaldas — ei, see polnud mõimalik!

„Ja mis oli wedurijuhi nimi?“ küüsis teegi rahwa keskest.

„Rajunte“, oli wastus.

Ei olnud enam kahtlust, see oli minu wedurijuht, minu reisirijaline.

9.

Kui kaua ma wotesaali nurgas ofawõtuta olin istunud, ei mäleta enam. Igatahes oli õhtu kätte jõudnud, kui ma ennast klaasi weiniga ja wäikeste õhtujõögiga tarastasin.

Minu kõrwal istus alewiarst, mu õemehe sõber, kellega ma mõisas mõnikord olin koos olnud. Tema oli wiibimata õnnetuskohtale jõitnud, et seal abi anda, ja oli praegu sealt tagasi tulnud.

„Ainult mõned sõdemed“, ütles ta, „harilikud nahawigastused. Wedurijuht oli ka kõige metsikumas ärewuses ametnikuks jäänud ja kõige pahema ära hoidnud. Ei oleks G—st läbiõidul wäikest takistust olnud, midagi ei oleks juhtunud. Peaasjus muidugi polnud midagi teha. Mõlemad olid surnud. — Ja Teie tundsite neid? Tõesti wäga humita!“

Ja kui ma põiklema wastuse andsin:

„Oli pealegi kahtlemata tugew mees — see wedurijuht. On ahjukütja tähttähekselt puruts rebinud. Kõik ainult kättega, ilma sõjariistata. Siis on ta tema maha wisanud ja ise järele hüpanud.“

„Uga põhjus? Jumala eest — põhjus?“

„Seda Teie küüsite weel! Wana lugu. Ta pettis teda ju aastate kaupa naisega. Ja pahaimamata wedurijuht, kes neid piiritumalt usaldanud, sai asjast täna teate. Seeläi, mis ettewaatamata ahjukütja wedurile kaasa wõtmis, ära kaotanud.“

Alles õõsel sai tee lahti. Minul oli oma kupee. Uga ma ei olnud üksi.

Kaks kuju sõitsid minu seltsis. Kuid need olid mõlemad wait jäänud.

Wõlglane.

Zuutide legend.

Püha rabbi Iisrael Baal-Sehem jõudis teekonnalt külla ja läks korterisse ühe rentniku juure, kes üks ta ustavamatest poolehoidjatest oli. Rentnik malmistas rabbile süüa ja jõdgi ajal küsis rabbi temalt, kuidas ta majapidamine läheb ja kas tal ka head hobused on. Kui rentnik viimase küsimise jaaga vastas, ütles rabbi:

„Läheme talli; soovin heameelega sinu hobuseid näha!“

Ja nad läksid talli. Rabbi jäi kõige pisema hobuse ette seisma ja palus rentnikku jeda hobust temale kinkida. Kuid rentnik ütles:

„Sellest väiksest hobusest pean ma enam lugu kui ühestki teisest; tema täidab mul kolme hobuse kohuseid. Seft ta jaksab koormaid vedada, mida kolm teist hobust ainult suure waewaga waavad. Walige ükstei misjugune teine hobune, jelle kingin Teile heameelega, jeda aga mitte.“

Rabbi ei wastanud jelle peale midagi ja nad läksid jälle tuppa.

Tund aega hiljem küsis rabbi rentnikult, kas tal palju wõlgnikke on, ja palus kõitide nende wõlakirju näha.

Kui rentnik talle need wõlakirjad tõi, re-

bis rabbi ühe nendest wälja ja palus rentnikku, kinkigu ta see wõlakiri temale.

Rentnik wastas:

„Rabbi! Mis ja jelle wõlakirjaga teed? see on ju wäärtujeta, seft mees, kes jelle mulle andis, on juba ammu surnud ja ei jätnud mingisugust warandust järele!“

Uga kui rabbi oma palme juure jäi, kinkis rentnik talle jelle wõlakirja.

Rabbi rebis wõlakirja wiibimata raajudeks ja päästis jellega ühe furnu ta wõlast.

Süis ütles ta rentnikule:

„Mine nüüd talli ja waata kord oma wäikeste hobuse järele!“

Rentnik läks talli ja nägi, et ta wäike hobune surnud oli; ta oli jelle üle kurb ja ehmatanud ning küsis rabbilt, mis lugu see on.

Ja rabbi seletas:

„Kui sinu wõlgnik mõni aasta tagasi suri ja ta hing taewase kohtujärje ette jõudis, otustati seal, et ta oma wõla peab tödga tasuma, jellepärast muudeti ta hing hobuseks, kes sind nii ustawalt ja sõnakuulelikult on teeninud. Kuna mina nüüd wõlakirja katti rebisin ja furnu jellega wõlast wabastasin, süis wabastati ta ta hing nõiduseküttest ja on nüüd waba!“

Trollhätta.

Daani kirjaniku Georg Brandes'i luule.

Wõta wästu, ja imetaolif jõgi, pärast paljude aastate woolu uesti minu teretus. Sa ei tunne mind wiimajest korraft enam ära, ja ma ei olegi enam sama. Uga meist mõlemaist olen ainult mina — waesemaks ja rikkamaks, nõrgemaks ja tugewamaks, wanemaks ja nooremaks saanud kui jina wiimati olid; jina oled endiseks jäänud. Täielik, nagu sa oma õudses ilus olid, ei wõinud sa midagi wõtta, ja sama wähe oled sa ühe tilgagi oma ülewoolawast allikast kaotanud. Täna, nagu täna õöjel, täna õöjel nagu eila, eila nagu tuhandete aastate eest ja nagu tuhandete aastate eest kufud sa sama wägewasti, sama wõimurasti, sama wähuwades ja aurates üle kaljude alla oma asemele, nagu oleks su elu häbaohus, kui sa peataksid wõi ühe sekundi puhkust.

Süis wähendad ja oma tiirust ja taljutad oma ägedust, süis unustad ära teewa tiire, millega ja wähtu nagu lumehelbeid ja tilku kõrgusesse paiskatsid, lajed tuult wahu oma pinnalt ära pühkida, lajed suured ja wäikejed laewad oma seljast üle sõita ja segad ennast wiimaks merega, wõimetuna oma üstust ja nime koos hoidmast.

Uga jün! Misjugune jõud! Misjugune taljutamata ägedus! Ugewad kaljud panevad talle wästu rahuliku kangekaelsusega; noffides jeevad nad oma üksteiõifute nagu filbi wästu weefogule, mis neist üle ja neile wästu kohiseb; aga wihastades jelle lugupidamatuse üle, teeb ta oma ägeduse kahetordseks, miskuh, tormab, keerutab wästu kaljuseinu ja pilbastub uesti wahumereks, mille ägedust märkab film, aga mitte tunne.

Misjugu ne rebüv kiirus! Nähes hakkab pea iimber käima. Kui selge, valge! See hülgus otse pimestab. Misjugu ne puhtus ja terts! Terwe maailma mustus võidakse siin filmapilguga puhtaks teha.

Kärm junnib jeda, kes rääkida tahab, hüüdma, fergendab aga waitimist, kui paremaks arvab waitida. Nii siis, waata waitides oma alla, nõrga silla alla, mis maalt saarele on ehitatud! Kui sulle midagi mõib wahemehena üle anda muljet looduse majesteetlikkusest ja ülewusest, millest eelaja suured mõtlejad rääkinud, siis pead ja jeda tundma neid selgeid, siravaid, laiu weefireid nähes, mis pühalikult langewad, wälgukiirusel, aga läbi-paistwatena, seest liikumatuna sinu jalgade alt läbi nihkuwad ja ometi ifka weel paigal püüwad. Ja kui mõib, wastuoksa, mingisjugu ne asi sind tundma õpetada metsikust looduses, kes end ise hirmja jõuga puruks hõõrub, siis waata sellest weewoolust paremat kätt teist jõe, mis elementide seaduste wastu trotsides, enesele trehtrikujulise augu puurib ja siis wulijebes ülevalt wälja wistakse, tilkabetis killustatuna, tolmuks purustatuna.

Wäsimata jõgi! Rippumata kõigist wal-

guise ja pimeduse, päiteje ja warju, kewade ja jügihe belewustest, etendad ja minut minuti järele sama waatemängu. Sinu keemist ei jahuta ial kõige õhemgi jääford. Kui kõik weed magawad, woolad jina. Sa oled nagu aeg: kaod nagu tema seisjata, peatamata. S oled nagu igawik: kõigis muundatustes igawesti jama. Sinu liikumise kõige wägewam õõtsang on ju ette määratud: sinu tants ülepeatacla furistiffu ilmatab alati sama kuffumist; sinu taewassetormaw kirg junnitakse alati jääma samasse wormi; sinu werejoon seisab wait. Selles findlas fujus on sinu woolaw keha muutmatusa kütkestatud. Sjegi sinu jaamine on olemine, sinu liikumine rahu.

Misjugu ne juurepäraline feel! Räägi waljumini, ja ilus jõgi! Hüüa waljusti, ja fange koft, et nad sind mõiksid kuulda, sinu maa mõtlejad, furdid ja pimedad, kes tõest, mida jina igapäew jutlustad, ei taha aru saada: et wastolu, mida nad mõtte-elust ta-hawad weinal hoida, mõtte juure fuulub, et liikumist ei jaa lahutada rahust ja rahu liikumistest ja et aeg ja igawik ükssteist ei eral-da, waid et nad igawesti ühed on!

Reelatud puu.

Jaan Oks. *)

Ammu, ammu üksford kaswas see puu fu-gagil aias ja inimesed maitsejid ta magusat wilja. Siis aga sai puu wanaks ja kuiwas ära. Ja ainult mõned targemad mäletasid weel, et ford oli kaswanud puu, mis inimesed halwaks teinud. Siis aga sündisid jälle uued inimesed, kes jeda head puud enam ei teadnud.

Wana kuiwanud puu jättis järele ühe ainsa seemne. See lendas kaua, kaua iimber, enne kui mahaiustumiseks leidis paraja paiga. Ja selle idukese kaswamise lugu on pikk ning ime-line.

Pimedas põhjamaa metsas, kus igawese udu uinumise paik, kus päitest wähe ja wilu rohkesti, seisatas elupuu wäsinud iwakene. Teda tundsid jell ajal ainult targad ja need siis walmistastidki seemneteraketele pehme jän-gi, mitte uinumijets, waid kaswamijets. Tar-gad aga surid ära ja haruldase taime kodu jäi tundmatuks teistele jurelikkudele.

Kõige pimedamal jügisõõl sündis seemnest haljas eokene. See kaswas ainult böde hõl-mas ja jalaja üles. Hääleta ja teadmata elas ta läbi palju päewi. Puude ja pöösaste war-jawad oksad ei pannud tähelegi kaswawat naabrit; see oli nende arust liig wäeti ja jõue-tu. Minult madal sammal soojendas oma sü-lelast armulkult, teda farijutades, kallistades ja warjates.

Inimesed leidsid metja jügwusest imelise puu. See pidi parandama oma magusate marjadega kõik wead ja hädad. Tundmata puu marjad oluud nii magusad, meelitawad ja ilu-sjad, et inimesi kaugeft umbruseft neid noppi-ma tuli. Parwedes rändasid inimesed sinna koftu. Tungimine oli alati juur, et imekaswu imetegewat mõju tundma õppida.

Paljud tulid kaugeft maalt. Müüsid ära waranduse, panid pandiks tarbeasjad, et ford-ki elus püha puud näha, maitsta tema harul-dast wilja ja siis surra, kas mõi nalga.

Sjaldataw taim oma ilufate okstega, oma

*) Originaal-käskkirjast.

elu-uuustawa, pimeštawa mõjuga pani palju de surelikkude elu kaalule. Täpataal kadus ja tuhanded närtisid teel, langesid ligitungimise mõllus ja kadusid teadmata, nagu kõik, kes fooduta.

Elutühjusest arusaajad otsisid siin üldise liikumise põhjust, eesmärki. Siin otsiti tungiwale waimule rahupunkti, keerlewale mõttele alust, loodeti lihtjalt kõike kätte saamat, kui lordki selle ülihea puu marju oleks nuusutatadagi saanud. Aga kõigi lootuste ja ootuste kõigutufeks ilmus ikka ja ikka jälle tõeasi, et keegi weel selle puu marju polnud näinud. Teati ainult rääkida — ja muud ei midagi. Ehk olgu siis kuulujutu järele.

Noored votasid wanaks, wanad halliks ja lapsed inimesteks, aga kuulus taim ei kasvatanud ainustki marjatobarat. Ühed läksid hulluks, teised said ülitargaks. Mitmed jooksid esimeses waimustustuhinas ja ilutsetud piltide meelitusel wastu jämedaid metja puutüvesid

jurmuks. Teised jälle ronisid kõrgemate puude latwa ja jurid seal oodates ja nälgides. Uued ronisid nende ajemele ja sama lugu kordus. Uues ja nägemistes nähti ikka jälle pööja oodatud bitsmist, milja kasvamise algust ja sedagi, kudas iudinenud votajad marjad toorelt ära kiskusid ja alla neelasid. Minult ligidalt seisjad said midagi, kaugemal seisjad jäid ilma. — — —

Alles pika kannatamise järele jeletas üks haleda südamega metjawaim loo ära: puu ei kasvatagi milja! Laane-eit oli kord muudu pettuse pärast metjataadile kõrwa sofiistanud, et see wäeti puu seal suurte puude keskel imepuu olla. Nii siis oli ka wäetil võimalik mihawate mäandade wahel üles kasvada. Laaneede ja metjataadi omawahelist juttu oli aga inimene wargjil wiisil kuulnud ja sellest wendadele-õbedele edasi rääkinud. Need aga uskusid kõike ja palju...

Arwustaja.

Itaalia luuletaja Francesco Marcassone
sonett.

*Ja kohtumõistjaks hakkab ta maailmas:
ta laseb lahkelt kihwtitatud noola
ja naerul süa-sinna sähwab soola —
ei keegi leia armu tema silmas!*

*Näib, nagu oleks kõrged tema aated —
kord silib ta sind üsna tasakesi,
kord räuskab ta kui kõrgelt kukkuw wesi
just risti wastu sulle tema waated!*

*Ta oskab kihwti kaunil kujul anda,
tal teadmata, kui raske seda kanda,
ja piisutada oskab iga nõrkust!*

*Ta ära näeb kõik ligimeste wead,
kuid nägemata jätab kõik, mis head,
ja oma südame, kus palju kõrkust!*

India hauasammas.

Satja firjaniku Thea von Harbou romaani.

3.

Ta oli ühe kae jamba najale toetanud ja puhkas, nagu meeski, ja kuulatas enese taha.

Mees ei mõinud ta näojooni näha; ta nägi ainult joont, mis oimukohalt lõuale jooksis. Aga jeda joont tundis ta, nagu oleks see ta filmade sõrtnahale krihvliga sisse joonistatud.

„Zrene“, ütles ta, ärevult fugistades, pea-aegu hääletult, „kui ja ei taha, et ma hulluks lähen, siis vasta mulle! Miks ei jää ja seis-ma? Miks ei tule ja minu juure? Olen ma siin maal juba hulluks läinud?! Etad ja, mõi olen ma loll, kes tontki taga ajab?“

Raine ei näidanud kuulvat, et ta rääkis. Ta ei liigutanud. Aga kui FÜRBRINGER liigutab, et tema juure minna, libises Zrene pimedast välja valguske, mis teisel pool sambaid oli, ja see valgus oli nii kauge, et ta olemise otse ära julatas.

FÜRBRINGER lõi enesele otjale.

Rii siis olen ju hull! mõtles ta. Ta hambad krigisesid. Ta vahtis naisele järele, kes tema eest warjuna eemale libises.

Ja äkki karjatas ta, waljusti ja kõledasti, rebis enda põrandalt lahti, kuhu ta näis juured ajanud olewat, wibutas käewarsi, tormas edasi ja karjus:

„Mitte sinna —! Mitte sinna, Zrene —!“

Ta oli aru saanud, et Zrene warawa poole sammus, mis tiigrüduet warjas.

Zrene ei kuulnud ta häält.

Beatomata libises ta edasi ja jõudis warawa juure. Tõstis käed üles, et riitvi lahti teha . . .

Mehele tuli weri silma. Ta hüüdis, ei kuulnud aga oma huultelt wähematti heli. Ta jooksis, aga põranda marmor näis olewat äkki jooks muutunud ja takistas ta jalgu, nii et ta neid iga sammuga pidi uuesti wabaastama.

Ta hüüdis oma abitaasa nime keewa hirmu wihaga, wahetpidamata kirjendas ta temale järele. Aga ta ei kuulnud. nii et õhuke loor ta käemartele wajus, ja lihtas suure riitvi aasdest välja.

Laiati lahti lätsid warawa-tiivad; nende taga seisis pimedus. See pimedus neelas ta eneseisse. Waraw läks tema taga sama hääletult kinni, nagu oli lahti läinud. Ja seisis tugewana, waikivana, pimedana, ilma wähemagi walgujeta.

Mees jõudis warawa juure ja langes sinna maha. Oli, nagu oleks tal sooned katti lõigatud, nagu tolgenbats ta kehaliikmed lahtijelt

ta küljes. Üleiniimliku jõupingutusjega ajas ta enda püsti, tobas riitvi järele, kahmas taft kinni ja raputas warawa-tiibu . . .

Need ei liikunud.

Riitvi oli eest ära; warawal luffu ei olnud. Wähem kui minuti eest oli ta lahti läinud ja lahti olnud. Näid näis ta ühest tükist olewat, jaotamata, põrutamata, mitte waraw — ei, rauast müür, ühest tükist walatud.

FÜRBRINGER toetas oma õlad, põlmed, rusikad tema wastu. Usjata. Waraw ei liikunud.

Ta tõstis oma werised filmad üles taewa poole, mida ta ei leidnud. Ta ei karjunud enam; aga ta abitaasa nimi seisis igas hingetõmbuses, mis ta huultelt tuli.

Ja wiimaks, mil ta jõud meeletuseni lõppenud, wajus ta otjeti maha musta warawa ette, otjaesine just kiwidel.

Sei ta pea jälle üles tõstis, olid tal tuhmid filmad. Ta waatas ringi. Kahwatas, hall widewit walitses sammaste all, mis kõrget wõlwi kandsid.

Ta tõusis üles. Ei mõelnud midagi. Ei tundnud midagi. Läks meeletult otje edasi, kus tee lahti oli, jõudis trepile, läks üles ja seisis jaja jammu pärast oma elutoa ukse ees.

Ta läks tuppale, kuid ei jõudnud uft oma taga kinni panna. Läks magadistuppale ja heitis riietega woodisje. Pigiastas filmad kinni, ja ta uinumine oli nagu suremine.

Temale järgnes kõige sügawam ei midagi . . .

FÜRBRINGER ärtas, ilma et filmi oleks awanud, maheda, ühtlase wihma sahina läbi. Selliti pikutades, käed kõrwal, lamas ta waitfena ja kuulatas tuntud, pea-aegu südamlitku heli, mil ainult ijeenesega tegemist oli. Ta oli surmawäsinud ja tal oli tunne, nagu oleks ta igawikud maganud.

Ta tahtis ennast kätte najal püsti ajada, aga ta käed ei kuulunud sõna. Lõkatasid küünarnukkidest kokku. Tuima liigutusjega tõstis ta nad üles, nagu wõõra asja, mis tema oma ei olnud, ja filmitjes neid. Nad olid tumepunased ja paistetunud; fontidel oli weri — tardunud weri.

Raudwaraw . . .

FÜRBRINGER oigas enese. Saawatud käed olid talle õõsised sündmused meele tuletanud. Ta pööras pea kõrwale, wahtis tarretult afende poole . . .

Need näijid olewat julakullast.

Kullriided, kõige peenematest puukiududest kunstlikult koetud, olid alla lastud ja nende peale woolas wäljast wahetpidamata wesi, mis päitse käes auras. Woodi päitfi taga seisis Misja ja liigutas lehwikut. Ka lehwikust woolas wälja mingisugune lõhnaw, kojutaw wedelik.

Fürbringer pööras pea tagasi ja pigistas silmad kinni. Pigistas hambad kokku ja kuulatas, kuni were kohisemine ta kõrwad nagu maskiga kinni kattis.

„Misja?“

„Sahib?“

„Miks on tiigrid nii waii?“

„Nad on ära, sahib“, wastas indialane unijelt.

„Ära?“

„Jah, sahib.“

„Nad ei ole enam minu afna all õues?“

„Ei, sahib.“

Fürbringer hoidis hinge kinni.

„Kust saadid?“ küsis ta.

„Eila hommikust saadid . . . Meie isand ei soowinud, et nende jalad sind weel kord tülitaks. Sina ei kuule neid enam.“

Fürbringer ei wastanud midagi. Ta wõitis ära kitsuse, mis ta kõris kugistas. Tundis kinniste filmalaude ees walguise kuldwirwendust ja tundis lehwiki iga õõtsumist kui jõu kingitust.

Würstil on õigus, mõtles ta. Selle maa ööd on hirmsad — neis ei tohi ülewal olla. Nga päewad on kahetõrdsed; ja neid tahan ma kasutada.

Kuna ta üles tõusis, jääwees juples ja enda nelja pruuni teenri poolt lastis riidesse panna, sest et ta ise ei jaksanud käsi liigutada, tegi ta plaane; einelaul hakkas ta neid täide saatma.

Ta küsis Ramigani järele.

Ramigani tuli. Ta teretas käsi otsaesisele tõstes ja jäi ufse kõrwale seisma.

„Kuule, Ramigani“, algas Fürbringer, jõudu pingutades, „mul on igaw.“

Indialase nägu ei liikunud. Nutralt waatas ta Fürbringerile näkku.

„Käsi, sahib“, ütles ta.

Fürbringer raputas pead.

„Soowiksin kuulda sinu ettepanekuid, mu sõber“, ütles ta julgustades.

Ramigani kumardas.

„Sinul on wõimus kõige üle, mis Eshnapuris leidub, sahib. Wiisjada hobust, filmadega, millest igaüks kuldfangi wääriline, ootawad, et sina nendega ratsutaksid. Õues karjuwad kaamelid, kes oma selga pakuwad, ja nende küürud on täis jõudu. Käsi, ja esemandid langewad su ette põskwile, et sa nende sel-

jale wõiksid minna; nad panewad maa põruma oma sammudega ja oma hääle kõmaga. Tahad sa lüttida, siis nimeta looma, keda sa otsid, ja würesti lütid kannawad su sinna kandraani juure. Nad on julged ja ei karda jurma.“

„Sihjem, Ramigani“, wastas Fürbringer; „wigastasin oma käsi — tee nad terweks!“

„Bean ma nõiad sinu juure kutsuma, sahib? Need, kes tulid neelawad, kelle paljal nahal teras nürineb, kes lafewad seemneterast kaswada puu, mille õite magusat lõhna sa wõid hingata ja mille magusat wilja sa wõid maitsta? Wõdi soowid madude wõrgutajaid, kes kõbra meelt tarwastawad oma wile häälega, nii et ta, ise püha ja surmaw, tantstma hakkab?“

„Tulgu nad õhtul, Ramigani. Põuna-päike on nõiduse waenlane.“

Ramigani wiiwitas.

„Würesti naistantsijad, oh sahib, oma isu poolest kuulwad. Tahad ja neid näha?“

Fürbringer tõstis pea üles ja waatas indialasele waitse naeratuslega silma.

„On siis Teie imelikul maal ka naisi?“ küsis ta. „Usum, et nad Durga farnased on, sest et nad endid kellegile ei näita.“

„Waata neid, oh sahib!“ ütles indialane lihtsalt.

Fürbringer lütkas huuled ette.

„Wõimalit“, ütles ta. „Anna mulle sigaretti, Misja!“

Misja tegi seda.

Fürbringer tõusis üles ja täis toas edasi ja tagasi. Ramigani seisib liikumatuna ufse kõrwal.

Fürbringer wiskas sigareti maha ja pööras ümber.

„Noh?“ küsis ta. „Mine ees, Ramigani!“

Indialane awas temale ufse. Tema walge wase karna nagu oli sama tühi ja sama ärritaw, kui ta wiisatus. Fürbringer waatas oma ees sammuma mehe peent laela ja naiselikka õlgu. Ta silmitses teda, seda lõnakuulmise täielikkust, kõige kindlama tõetspidamisega instinkti ehsimatusest, millega see mees kinni pidas piiridest, mis ta kodust eemal wiibiw isand temale wõdraste wastu tõmmanud.

Peaaegu tahtmatuna hüüdis ta:

„Kuule, Ramigani . . .“

Indialane jäi seisma ja waatas taba:

„Sahib?“

„Armastad ja oma isandat?“ küsis Fürbringer wähe wiiwitades.

Indialase leekiwad, ometi tühjad filmad kannatajaid pilgu wälja. Mõne hingetõmbuse wiimul roomas-ta näo ilme nii täielikult naha alla, et ta peaaegu loll wälja nägi.

„Mispärast ei peaks ma teda armastama?“ vastas ta mahedasti.

„Kui sa seda ei teeks“, ütles FÜRBRINGER, ilma et teda oleks silmasti lasnud, „siis ja teat-sid, miks.“

„Jah, jahib“, vastas RAMIGANI.

Ta votas, kas FÜRBRINGER veel midagi jatkaks. Dotas aupakkimust. Ta naha metal-line värw oli kustunud.

„Läheme edasi“, ütles FÜRBRINGER.

Tee, mida nad käisid, wiis neid palee lõu-napoolsesse osasse ja nad käisid seda terve wee-rand tundi.

Ramigani löi eesriide tagasi, mille brokaat-riie rasketes woltides tardus.

„Astu sisse, jahib!“ ütles ta ja astus kõr-wale.

Kuuma, mis FÜRBRINGERI vastu wõttis, oli wäite, ümmargune ja tühi peale kalli waiba põrandal ja mõne polstri seinte ääres.

„Kra istu, jahib“, ütles indialane teadja raskemeelse kindlusega. „Krait tarwitab wähe ruumi, on aga surmawam kui kobra.“

Ta pööras polstrid ümber ja silitas waiba woldid sirgeteks.

„Mud ja, et madu sind ei hammusta, kui sa neid paljaste kätega otSID?“ küsis FÜRBRINGER.

Indialane waatas talle otja.

„Nad ei wõi mind surmata, kui see mulle pole määratud“, vastas ta. „Sa on see mulle määratud — kuidas wõiksin ma ennast nende cest kaitsta?“

„Ja mina?“ küsis FÜRBRINGER naeratades.

„Sina oled wõõras.“

FÜRBRINGER waikis. Ja istus.

„Peaa ma tantsjannad kutsuma?“ küsis RAMIGANI.

„Kutsu!“

Indialane kadus ühe kõrwalukse laudu.

Kui ta tagasi tuli, järgnesid talle wiis neiut, keda nähes FÜRBRINGER tahtmata tagasi lastus, sest nad näisid oma kõiksuses wäikest ruumi laialt liikata tahtwat. Nad olid pühade Zebu lehmade farnased, kes ise oma raskuse ära lambuwad; nad aurasisid walgest ja kõr-jesid nagu joonustatud oma ehete raskuse all. Nende paljaste jalgade warwastel kiirgasid smaragd-id ja üks smaragd järas neil pahemas ninasõõrmes.

Nende naeratus oli nagu jumala meelepä-rane jõledus, ja nende hambad olid punased nagu granaadi-wied kõiksugu saladuslikust se-gust, mida nad, beeteli-põõsa lehtedesse peidetu-na, olid imenud.

Ramigani nägu ei liikunud. Ta tõstis käe üles, ja inimlikud Zebu-lehmad lahkusid jamasuguse naeratama tõmpusega, millega nad

tulnud. Ramigani hüüdis, lihidalt, tera-wasti.

Keegi inetu wanaeit ilmus, ilma et wõõra peale oleks waadanud, ja hoidis ufte-eesriiet oma küüntega tagasi.

Selle eesriide alt tuli sisse terve rong neiuisid, üksteise kannul, ehitud nagu ebajuma-la kujud, ümbritsetud wõõrast, uimastawast lõhnast — wanemad, kes kõige enam kuuSteist-kümmeid aastat wanad, raswas ujuma näo-ga, — nooremad waewalt lapseast wõrsunud, igatsewalt libisedes ja sirgel kehale nagu orchi-deed, need metsloomad lilledel hulgas.

Kõige nooremad, täiesti õitsuwajele ja ma-gujale armastujele walmis, nagu kartes, et sel-lest wõiwad ilma jääda.

Nad kõit, niipalju kui neid oli, rääkisid mõõda libisedes oma shmingitud huultega te-retawaid sõnu õrnasti, poolwaljusti, peaaegu nagu hingates, nagu palaw tuul üle metsa pu-hub.

„Tahad ja teada, mis nad räägivad?“ kü-sis RAMIGANI, kes põrandal liikitas. „Nad üt-lewad: „Wali minu oma orjaks, oh sa mu ar-mas, sa taewa walgus ja õnne jõgi! Luba mind waibaks olla sinu jalgade all, peekriks, millest sa jood! Luba mind oma põlwele istu-da, ja wäljawalitud inimese poegadeft, ja lase mind enesele tuult lehitada, kui päite lõunas seijab . . . Kuula mu häält, mis sind hüüab, mu südame häält, mille igatsus sinu järele ära põletab. Kuule mind, ja minu kullake!“

„See kõlab ilus, mis nad ütlevad, need sinumaa neiud,“ täpendas FÜRBRINGER, ilma et oleks pead pööranud. „Kga sa mõistab, et ar-matuse-sõnad tõlkimist ei jalli. Ja tumm sõ-ber on nagu tumm wile. Mina aga armas-tan puu ja inimeste muusikat . . . Kas ei ole palee naiste hulgas, kes weidikegi mõnda õh-tumaa keelt õskab?“

„Ei, jahib.“

„Tõesti?“

„Ei jahib.“

FÜRBRINGER silmitses indialast, pilusilmil.

„Ma usun, sa waletad, mu sõber,“ ütles ta rahulikult.

„Ei waleta, jahib. Siin palees on üks naine, kes pisut Inglise keelt õskab, aga —“

„Kga?“

Indialase nägu läks põlgtuje pärast wal-juks.

„Ta ei ole wäärt, et tema nimi sinu suud määrab, jahib. Tema mees on surnud.“

„Mina olen eurooplane, Ramigani.“

Ramigani tõstis käed otseesisele. Ta mes-singnägu oli liikumata.

„Tahad sa teda näha, jahib?“

„Jah. Tahan näha!“

Midagi selles västujes suudis india last üles vaatama. Aga FÜRBRINGER naeratas kui inimene, kel igaw on. Namigani kihutas naised käega märku andes wälja, läks ja tuli tagasi.

Temale järgnes üks laps — tütarlaps.

See oli wilets laps, must, nähaste silmadega ja kitsaste õlgadega, ehmunud, hirmunud. Üks sõna Namigani suust kukutas ta nagu narukimbu läwete maha, kus ta põrandat otseastega puudutas. Nii jäi ta lamama, wäri-jedes nagu noor lind, pea ümber pigimustad sassis juuksed.

FÜRBRINGER tõusis üles. Tema priste eurooplase näht, ta nina ja silmad tundsid läilust. Aga kaastundmus mõitis.

"Tõuse üles, laps", ütles ta.

Laps pani käed ristii, nii et peod õladel seisid, ja surus enda, juu lahti, nägu ehmatanud, uske kõrwale müüri ääre.

"Namigani ütles mulle", jattas FÜRBRINGER, "et ja wähe Inglise keelt ostad . . ."

Tüdruk waikis ja wahtis talle otja.

"Wasta, nadifaell!" jostistas Namigani.

"Jah", ütles tüdruk nagu uues.

Ta näost oli näha, et ta jeda, mis ütles ja kuulis, nagu ammu unustatud kaewust oma pealsus pidi otstama.

"Kes ta on?" küsis FÜRBRINGER teenriit pooltasta.

"See on ühe rikka mehe tütar. Sel mehel oli enam ruupiaid kui woogusid jões, oh jahib. Sellepärast laulatati ta ühe wüürstiga, kes wana oli, juba enne kui kõndida oskas. Ta wiis wüürstile kaasa oma isa rikkuse ja wüürst suri ja jättis selle rikkuse oma pojale ja tema keha põletati ära piha Gangeje kaldal. Tema lest, kes seitse aastat wana, seisid seal juures ja tundis wiha ja põlguse piina, sest et jumalad talt mehe olid wõtnud ja ta inimeste keskelt wälja liksanud. Ta tahtis tulesse joosta, ja teda ei olets tohtitud takistada.

Aga keegi narr hoidis teda tagasi ja wiis ta majasse, kus wõõrad naised oma elu pillawad, et meestest kõrwaleheidetud olewusi, nagu wäikesed lapsed, lesed, on, üles kaswata-da ja maailmale koormaks anda. Swalt on meie isand ta kaasa toonud. Miks? Tuju ajas teda prouale teenijat andma, kes ise ferd wüürstinaa oliud. Tõi waresse majasse".

"Noh, Namigani," ütles FÜRBRINGER tühjusesse wahtides, "ta mina soowin enesele teenijaks isikut, kes ferd wüürstinaa oliud . . . Saada tüdruk wanni, laje ta juuksed ära pest-ta ja kammida, anna talle riided, mis ilusad ja puhtad, ja pehmed kingad, nagu Teie neid kannate. Ja kui ta on wannis oliud, siis too ta minu juure, et ta mulle seltsiks olets . . ."

Ta lahtus toast, ilma et Namiganile aega olets annud wastamijeks.

Kui ta tund aega hiljem, hauajamba jounistuji tehse, oma töötoas istus, awanes üks hääletult.

Ta pööras ümber. Lämäl seisid Namigani. Ta liiskas tüdrukut õlast sisse ja pani uske tema taga kinni. Ta liigutus põlgas ühtlasi tüdrukut ja meest.

FÜRBRINGER silmitses last, nagu ta olets silmitsenud iseäralikku lille, mõistatuslikku kiwi wõi haruldast looma. Lapselt oli näha, et tublisti oli mees wiibinud; ta pruun näht läit-kis priiskujest. Ta wäga pikad juuksed olid alles niisked — need oli ta ümber pea palmitse-nud, nii et maharippunud palmikud ta kitsa näo weel kitsamaks tegid.

Nad olid temale indigosiinise järgijarnaje rüü annud, mis talle põlwini ulatas. Jaldas olid tal wiisud. Ehteasju tal ei oliud.

Ta wäikeste näo ilme ei ilmutanud ei õnne ega muret, ei lootust ega hirmu. Minult piirita lohmatus waldas teda.

Tahtmatuna pidi FÜRBRINGER naeratama. "Mis ju nimi on, laps?" küsis ta wenna-likult.

Kestis kaua, kuni tüdruk wastas. Näis, nagu pidi enam enese kui otstawatate sõnade peale mõtlema. Ta näis unustanud olewat, et tal ferd nimi oliud, ja näis weel enam imestawat, et keegi temalt weel jeda nime küsis.

Ta awas huuled peaaegu nii, nagu olets jee talle kehakikku walu teinud.

Ja ütles:

"Ema andis mulle nime "Dunnetus", isa kutjus mind "Ulearu". Walged naised hüüdisid mind: Mirjam!"

"Otid nad sinu wastu head, need walged naised?" küsis FÜRBRINGER.

Tüdruk waatas talle näkku, ilma et olets aru saanud. Alles weidi aja pärast ütles ta: "Nad andsid mu wüürstile".

FÜRBRINGER mõistis, et jee süüdistus oli.

"Minagi tahan sind Mirjamiks nimetada", ütles ta julgustades. "See nimi jobib sulle, sest kui teda kuuldasid, siis tuleb meele mirri kibedus. Tule siia, laps — ära kardada! Sina pead siia jääma ja mulle seltsiks olema, nagu oletsid ja wäike liud, kelle ma leidnud. Tahad ja jeda?"

"Sina oled kästinud, jahib," jostistas tüdruk. Ta oli ehmunud; kahtlemata ei oliud ta oma elus iial muud soowinud kui jurra.

Kui ta oli aru saanud, et ta oma wõõrast käskijat pidi lõbusstama, tunstis ta kõid omad waejed kunstid kottu:

„Soovid sa, et ma tantsin, jahib. Wõi pean ma laulma?“

Fürbringer tõusis üles ja lähenes temale. Ja Ohtumaa mees silmitseis sõnatumalt ja suure meeleliigutusega selle wõõra ilma õunetut oleruust, kes warjus seisist, kuna ta müüri najal nõjatas ja temale otse waatas nagu loom, kes teab, et ta peab jurema.

Fürbringer sirutas käe wälja ja silitas ta pead. Ta kordas seda õrna liigutusega, nagu wend, kes oma wäikest õde armastab ja trööstitada tahaks, ilma et teaks, kuidas peale peats hakkama.

Ta mõtles oma abikaaja peale:

Jah, kui sina siin oleksid! Sina tarwitaksid ainult uksest tuppa tulla ja naeratada — tarwitaksid oma ilusa, kinkiwa liigutusega ainult käsi wälja sirutada, ja see hing oleks sinu oma. Sina wõistaksid temaga juttu päikesest, kuust ja tähtedest, küsiksid temalt mõne linna nime wõi päriksid, kus kohal aias hibikuusepuu kasvab. Ja loo lõpp oleks, et Mirjam nutaks ja naeraks ja sind armastama hakkaks.

Tüdruk oli ta käe puudutamise all tuskatanud ja silmad kinni pigistanud. Müüd awas ta nad jälle. Ja pilt, millega ta mehele näkku waatas, oli wenim mitte millegist arusaawast imestusest; ja üsna pikkamisi hakkas seal põlema kerkim tänutuli; aga ta ei hakanud sellepärast nutma, et kartis liig pealetungim olla.

„Sahib“, sojistas ta ja awas käed nagu ohwerdaja, „mis ja minuist tahad? ütles mulle, mis ma pean tegema?“

„Wõimalik, minu wäike Mirjam,“ wastas Fürbringer mitte üsna ilma nukrujeta, „et warsti tund tuleb, mil ma sinult küsin, kas sa mind tahad aidata. Wõimalik, et ma sind warsti oma wäikeseks õeks nimetan ja sinu wäikeste jalgade ja käte poolt rutulist teenistust ootan ja palun. Aga kõige pealt tahan ma, et sa mind enam ei kardaks, sest et ma inimene olen, ja inimesed sind õpetanud on nende ees warisema. Mina tahan, et sa rõõmus oled, ja sa pead rõõmustama. Sina pead ennast ehtima ja ise oma noor perenaine olema. Miks hoiad sa nii müüri ligidale? Ara kardad enam, sest sinul ei ole enam midagi kartat!“

„Ma tahan sõna kuulda, jahib“, ütles tüdruk palwelikult.

Fürbringer lahkus tödtoast ja hüüdis Ramiganit. Tema peale oli tulnud suur rõõmus — andja rõõmuhõistamine.

„Too mulle ehteid, Ramigani — kirjud ehted, nagu neid selle maa lapsed armastawad! Ja ära lasse mind oodata — kuuled sa?“

Ramigani kadus. Fürbringer käis toas edasi ja tagasi, ühe aina juurest teise juure. Wilistas. Tundis õnne oma südamlikuks rahulolemiseks, et süüa tahtis.

„Tule, Mirjam,“ ütles ta ümber pöördes, „wõta kõige ilusam ananäs, mis leiad, ja sega ta mahl jääga. Sina pead mind teenima, sest ma ei saa oma käsi liigutada.“

Tüdruk ehmunud silmad rippusid ta nilgusel naha peal. Ta awas juu, kuid ei ütelnud midagi. Waid hakkas nutma.

„See ei tee ju midagi — mitte midagi, laps!“ tähendas Fürbringer õnnelikult.

Aga Mirjam kükitas nurka, jures näo wastu seinale ja nuttis.

Fürbringer lastis seda sündida.

Ramigani ilmus jälle. Temale järgnes tamiillane, õhuke korw käes. Nagu wein üle peefri-ääre tilkusid klaasketid, kirjud ehted, humnikus, wangistatud tulewäet, üle korwi ääre.

„Ehted, jahib!“ teatas Ramigani waenulikult ja pühalikult.

„Anna süia!“

Teener kuulis sõna ja lahkus. Ramigani jäi seisima. Waatas lapse poole.

„Mulle ei ole enam sind waja, Ramigani“, ütles Fürbringer üksluiselt.

Indialane waatas talle näkku, kummardas ja lahkus.

Fürbringer wõttis korwi ja puistas sisse lauale, nii et oli, nagu wirwenduks witerkaar tuhandeks wihmapitsaks.

„Müüd wali, laps!“ ütles ta naerdes.

Mirjam pööras ümber. Üks suurtest rohelistest kiwist, nagu nad naiste ninasõrmeid ehtisid, oli üle põrandale marmori tema jalgade ette weerenud. Ta kummardas mõttes ja wõttis selle üles. Waatas Fürbringeri peale ja lastis kiwi jälle maha kukkuda. Ta huuled wabisesid. Ta näoilme oli peaaegu etteheitlik.

„Mispärast wiskad sa ta maha?“ küsis mees. „Kas pole ta sinu arust küllalt ilus? Siis otse omale mõni teine, mis suurem on ja heledamini särab. Ole walgija, wäike Mirjam, sest sina pead kõige ilusama sellest omale saama, mis Ramigani paha tuju meile on kokku kraapinud!“

Mirjam jäi üsna tõsiselt. Ta ei mõistnud — oh, mitte wähenatki! Sahib oli heas tujus; tegi temaga nalja. Mis oleks teda ta teelama pidanud?

Ta tõmbas õlad kokku, nagu oleks tal olnud külm.

„Ei, minu wäike Mirjam — see pole julgugi nali,“ wastas Fürbringer ta filmade tumma waate peale.

Ja kui Mirjam aru jäi, minutipikkuse tu-

meda imestuse, lootiva kahtluse järele, siis karjatas ta, kõledasti, nagu noor loom, sellest veri karjatab, jooksis laua juure ja kahmas kahe käega korvi, oma käsi täites ja neisje asju ammutades, nagu wett ammutataks. Ja ikka jälle karjatabes, silgates, nagu oleksid klaasitükid ta sõrmi meristanud, lastis ta kukuda, mis tal käes oli, ja kahmas uuesti, ikka jälle, ikka jälle korvi lapselikus õnnelikkuses, mis ta südame tantsima pani, nagu oleks iga uus täelikutus mõne ta wiletusjettummi elukirjast maha kustutanud.

Ta pistis omale ehteid juustesse, pani ketta kaela ja kätte, ehtis oma käerandmeid. Ja wiimaks, kui sellest kõigest weel küllalt ei olnud, tõstis ta oma sinise kleidirüpe üles, mille järele ta kalliskiwituledega tarwastatuna edasi mängis.

Fürbringer oli ühe atna juure istunud ja siinistjes teda. Kui neiu wiimaks, nagu wõinud juurest röömuft, käed ja käemarred wajuda lastis, järades oma odawais ehetes, poolsti kiinipigistatud silmil, naeratades nagu wäike, õrn õunepunatanna põlwili wiibis, hüüdis ta teda.

„Kas ei taha ja mulle juua anda, Mirjam?“

Neiu naeratas õndsalt, ilma wähemagi süütundeta. Ta oli oma esimese kohuse ära unustanud — jah! Aga ta oli õnnelik olnud. Kas ei olnud jahib teda lastinud õnnelik olla?

Ta tõusis üles, tähelepanematuna oma kleidi wolte wabastades, nii et kõik asjad ta sülest nagu kiirgaw wihm maha warisefid. Aga ta ei hoolinud sellest.

Ta walis kõige ilujama puuwilja, nagu jahib lastinud, looris selle woaga ära ja lastis mahla jääle tilkuda.

Ta tõi klaasi oma isandale ja ulatas selle temale niisuguse liigutusega, et see ohwerdamise palwelikkust ja õrnust meele tuletas.

„Ma tänan sind, Mirjam,“ ütles mees.

Tüdruk jäi tema juure seisma, kui Fürbringer jõi, ja waatas ta kätte.

Ja äkki pööras ta ümber ja jooksis toast wälja, nii et rõngad ta küljes helisefid.

Kui Fürbringer üksi jäi ruumi, mis weel praegu täis oli olnud ühe lapse õnnelikkusest ja ta häda lõppemisest ja nüüd äkki tühi ja kustunud näis olewat, siis tuli mehe peale põhjatu wäimutus ja kurbus. Oli, nagu oleks ta elu hüpaku teinud ja nagu peats ta selle hüpaku nüüd tagasi tegema.

Ta toetas pea oma walutawatele kättele ja pigistas silmad kinni.

Wõimalik, mõtles ta, et on kõik, mis teen, mõttetut. Wõimalik, et etfin ja sihst kaugemale lähen . . . Wõimalik, et sellele kõigele muud

ei järgne, kui ühe wõõra lapse piisarab ja karjatatud.

„Mis me oleme? — Purjed tuules . . .“

„Sahib“, palus Mirjami hääl tema korwal, „lubad ja, et ju käsi tohin parandada?“

Fürbringer wahtis ta näole. Neiu peemas käes oli konnakarp, walget jalwi täis; ta juumurgad wabisefid.

„Õskad ja seba, laps?“ küsis Fürbringer tõsiselt naeratades.

„Jah, jahib“, wastas neiu lihtsalt.

Fürbringer ei ütelnud enam midagi. Neiu langes ta ette põlwili ja pani konnakarbi oma põlwele ette. Ja Fürbringer jättis oma käed ta hoole alla, mis palwelikkusega peaaegu ühe wääriline.

Neiu jalwis wigastatud kohti; ta sõrmed olid selle tegewuse juures pehmemad kui langedad dielehed, ja ta jabutas wigastatud kohti, hoidis neid, kummardas nende kohale ja nuttis.

„Sahib“, ütles ta ja raputas pead, kuna ta piisaraist nõretawail silmil Fürbringeri poole üles waatas, „kuidas wõis see sündida, et sinu käed nii haigets jäid?“

Fürbringer ei wastanud kohe. Ta hoidis neiu pilku kinni. Lastis oma pilgud ta silmade sügawusesse kukkuda, nagu oleks ta sealt põhjast kohta, kuhu ennat iie wõiks ankrusse panna, otjinud.

Ja wiimaks ütles ta, häälega, mis ärewusest üsna sügawats muutunud ja kustuda ähwardas:

„Minu wäike õde, ma peffin oma käed latfi ühe raudwärawa peal, mille taha üks naine kadus. Ja ma usun, see naine oli minu naine.“

„Tahad ja teda näha, jahib?“ küsis neiu. Fürbringer wahtis temale taretanult otja.

„Keda — ?!“

„Oma naist, jahib.“

Fürbringer tõusis üles; tuisus.

„Sa räägid minu naisest?“

„Jah, jahib.“

„Siis on ta tõesti siin — ?“

„On siin.“

„Ja sina — sina oled teda näinud?“

„Jah, jahib.“

Fürbringer jäi seisma. Mõrles järele ja wahtis kupra tõmmatud kulmul oma ette. Ta tundis woogawat tuisumist südames ja kõris sugistust.

„Kuule, Mirjam,“ ütles ta, ilma et neiu peale oleks waadanud, „mõtle wiimase kui sõna üle järele, enne kui räägid. Sinu sõnadeft oleneb enam kui aimad. Ille mulle: kas wõrft teab — kas Ramigani — kas teab teegi

teine siin palees, et ja minu abikaasat oled näinud?"

"Ei keegi, jahib".

"Ei keegi?"

"Ei keegi, jahib".

"Oled ja selle peale kindel?"

"Täitsa, jahib".

"See küll", ütles Fürbringer ja tõmbas silgavasti hinge. Waatas neiu peale ja naeratas tõsiselt.

"Minu wäike õde — kas tahad mind aidata?"

Neiu jurus otsaesise marmorpörandale.

"Jah, jahib," ütles ta alandlikult.

Fürbringer ei wastanud.

"Kutsu Ramigani!" ütles ta.

Ramigani tuli. Fürbringer oli töötuppa minemas, kui indiaalane ilmus.

"Ütle wüürstile, et ma otsujeks olen teinud hauajammas ehitada ja aimult tema tulekut ootan, et töddega algust teha . . ."

7.

"Sul peab kannatuft olema, jahib", oli Mirjam ütelnud.

Seda Fürbringeril ei olnud. Mirjamil seda enam. Ikka jälle ja ikka jälle sama õrna elawusega jutustas ta mehele, kes oma küsimistega ta südant ja peaaju tahtis segi raputada, nagu waati, kus ja millal ta walget naist oli näinud. Ja ikka jälle ütles neiu kindlasti jah, kui ta kinnitust nõudis märkide kohta, millega ta mõistus ja armastus oma naist kirjeldasid.

Jah, temal olid walged juuksed ja puhas, kahwatanud nägu, mille peal kiire veri äraandjaks sai. Jah, tal oli wäike arm pahema kulmu kohal. Jah, tal olid peened käed. Ja tal oli, kui ta kawa waikides seisis, wiisiks oma ilusaid käsi kergesti kokku panna ja nõndakaua waikjena seista ning kellegi juttu kuulatada, nagu oleks ta iseenees puhunud.

Jah, ta oli ilus nagu soowi täideminek, ja kui ta naeratas, siis oli imelik, et pimedus ei muutunud walguseks enne aega ja et wäikesed linnud laulma ei hakanud enne keskööd. Ja Mirjam oli teda näinud, kui ta tuli, sest ta oli teiste tiidrukute hulgast pelgu jooksnud, sest et need teda olid piinanud ja waewanud nagu korpioonid.

Siis nägi ta seda prouat . . .

"Kas ta pole ilus, Mirjam?"

"Jah, jahib, ta on ilus . . ."

Oo, ta oli teda kawa silmitjenud, trepi samasteft warjatuna. Keegi ei olnud teda tähele pannud; ta oli ta asukoht pime olnud. Ja ta ei olnud ennast liigutanud.

"Ole mureta, jahib . . ."

Kus proua wiibis? Seda Mirjam ei teadnud. Paleel oli palju tubasid, ja Ramiganiil — oo, Ramiganiil olid waresse filmad. Neid oli waja karta. Aga et jahib teada saada igatjess, kus walge naine hingas, ja kuna ta süda põles ihast, tema poolt mõnda märki saada, kuini ta tema enda, oma armastatud naise, oma käte wahel sai, siis minewat wäike Mirjam, keda ta oma deks nimetanud, ja tegewat Ramigani waressefilmad pimedaks oma kawaluise ja julguse läbi — jah, temal oli julgust, kui ta jahibi pärast wäljas oli!

Ja ta pidi leidma tunni, mil walge naine üsti wiibis, ja siis tahtis ta puudutada tema kleiti ja temale ütelda: Minu jaadab mees, kes sind armastab ja kelle hing haige on, sest et ta sinu eest kardab . . . Ja ta tahtis tagasi tulla ia kaasa tuua märgi, mida ta ije käega wõiks katjuda.

"Aga sul peab kannatuft olema, jahib".

Fürbringer sai sellest aru, et tal kannatuft pidi olema. Aga palawik oli tal kõigis närwides. Et temast ja eneest wõitu saada heal wiisil, wõttis ta abiks ainja abinõu, mis tal käepärast oli ja ei petnud: ta töötas. Ehk ta küll teadis, et ta seda oma teost: Judia hauajammas, iial täide ei jaada, armastas ta seda uuesti walusa looja-armastusega ja rõõmustas oma kawatsuste küpsemise üle.

Ta leppis jellega, et terwitu määratumast kawast ükitaasjad wälja kooris ja sellele känuje andis — mõtteõrna, tugewa ja täieliku känuje. Wõib olla just sellepärast, et tal kindel nõu oli mitte ihe tapetu surnumatjaks jaada, wõib olla ka sellepärast, et tema teadaanne wüürstile, hauajammas ehitada, malekäik malekäigu wastu oli — kaswastid ta plaanid ilma igajuguse takistujeta taft eneest üle, iga inimliku mõotu kõrwaldades.

Ja tema peale wõis, kui ta oma plaanid eneest ette laiali laotas, laest langewa walguje all laiali laotas, tulla niijugune loomise jowwastus ja põrutus, nagu hoiaks ta oma käes maailma esimejel loomispaewal, et seda siis igawikule ametada . . .

Shnapuri wüürstlik kõrgus oli Ramigani teate wastu wõtnud ja arwas seda nähtawasti tõsijeks. Mõni tund pärast seda, kui Fürbringer teenri tema juure jaatnud, teatas ta ennast Misja kaudu Fürbringerile. Ta ulatas külalijele käe ja raputas seda tugewasti.

"Teie olete tööl? See rõõmustab mind!" ütles ta ja silmitjes laual seiswaid plaane ja kawasid.

"Mis Teil on?" küsis ta äkki ja waatas Fürbringerile näkku.

"Mitte midagi suuremat, kõrgus — wigas-tajin pjut oma käft".

Ta toetas ennast toolile ja pistis käed taskusse.

Wirsti silmalaud wabisesid pisut. Ta silmad läksid pilulile.

„Doedan, et see midagi tõst ei ole“, ütles ta pikkamisi.

„Mitte jugugi, kõrgus . . .“

„Igatahes — olge siin maal haawadega ettevaatlik. Meie kliima ei salli haawu . . . Pean ma Teile arsti saatma?“

„Asi pole juttugi wäärt, kõrgus — ärge waevake ennast!“

„Teie võite teda rahulikult usaldada. Mina täin ühes oma arstidega hiinlaste eeskirjade järele, nii nagu ma otstarbekohase olen leidnud olewat. Mina matjan mehele, kelle hoole all mu terwis seisab, ilthästi, niisama kui terve olen. Jään ma haigeks, siis jääb tema palgata. Pean ütleva, et harwa haige olen ja ruttu paranen. Sooviksin, et Teiegi ennast mu arsti opanusega tutvustaksite.“

„Tänan — minu käed paranewad lihtise aja jooksul isegi . . .“

Wirst naeratas, üht juunurka tõstes. „Teie olete siis Mirjami rawitsusega väga rahul ja usaldate teda?“

„Täiesti.“

„See on rõõmustaw . . . Pealegi — ma ei sooviks pealetungiw olla. Minule on aga väga tähtis, et Teie minu katuse all mingisugust puudust ei tunne. Ranigani tõi mulle teate, et Teie hauasammast tahate ehitada. Kui Teile sobib, siis räägime kõige pealt arisaigust ja kirjutame lepingu. Palun, nimetage mulle summa, mis Teile näib paras olewat. Ja olge kindel, et mina ennast ikka Teie wõlglasteks arwan, kes tasumata wäärtuse — kaugelt üle hinna — omandas.“

„Mina ei soowi jeda teost Teile ära müüa, kõrgus,“ ütles Fürbringer.

Nad seisid laua ääres wastastikku. Indialane waatas Fürbringerile näkku.

„Mis?“ küsis ta.

„Mina ei soowi jeda oma teost Teile müüa, kõrgus,“ lordas Fürbringer.

„Radshah wõttis tooli ja istus.“

„Olge head, istuge,“ ütles ta armastuswääriliselt. „See lihtjastab arutamist . . . Kas juitsetate?“

„Pärast, kõrgus . . .“

Indialase naeratus süwenes, laienes ta näole.

„Siis on Teil minu wastu kasulikum seisukoht,“ tähendas ta ja pani sigareti põlema. „Mittejuitsetajal on alati parem seisukoht. Teda ei sunni tubakawing enam järelandmisele, kui jeda ta plaanidele tarwis on, ja ta peab wastuse nõrku külgi teravamini silmas. Nii

siis pean ettevaatlik olema ja palun Teid jeda mitte pahaks panna. Nii väga kui ma Teie teelt armastan, puuduvad mul ometi mõniford sõnad . . . Palun, mis arwate Teie ütletusega, et Teie hauasammast mulle ei soowi müüa? Wõiksin ma Teid walesti, kui arwaksin, et Teie ehitust tahate oma peale wõtta?“

„Mitte jugugi, kõrgus. Wastuoksa: minul on kindel nõu hauasammast ehitada ja tahan wiibimata plaanide teostamisele ajuda. Aga — wabandage, kõrgus — Teie ise ütlesite, et niisugust tööd wõimata on tasuda . . . Kunst ei tohiks ostetaw olla. Raha prostitueerib. Ma sooviksin luua ilma rahawõtu piinlikkufeta. Ja meil wõiks lõpuks mõlematel põhjust olla. Tänuks: Teil töö eest, minul töö wõimaluse eest. Ku Teie külaline olla, reisi mõnusus ja imede küllus, mis siin näen, on mulle juba küllaldajeks tajuks selle ajakulu eest, mis tööle pean pühendama. Sellepärast palun ma Teid weel ferd, kõrgus, jeda, mida tasuda wõimata, tasuga mitte wäärtusetuks teha . . . Mina tõotan . . . jellest on mulle küll . . .“

Wirst silmitses Fürbringerit tähepanelikult ja teatud arusaamatusega.

„Plus,“ ütles ta, kui Fürbringer wait jäi.

„Kui ma dieti olen mõistnud, siis pakute hauasammast mulle kingituseks . . . et ole nii?“

„See ei ole üsna õige sõna, kõrgus — aga kõige lihtsam,“ wastas Fürbringer.

Judialase kitsjad huuled olid poekwile, kui ta piistitõusnud Fürbringerit silmitses.

„See oleks kuninglik kingitus“, ütles ta; „tuleb peaaegu kirjatuse ütelda: jumalik . . . Aga ma kahetjen õiglastest jüdamest, et ma selle wastuwõtmiseks küllalt rikas pole.“

„Müüd olen mina see, kes seletust peab paluma,“ ütles Fürbringer. Ta pani käed ristiriinale.

„See seletus on ülilihtne,“ wastas wirst. „Minu kogemuste järele on kingituste wastuwõtmine lufjus, mida ainult üfikud inimesed enestele wõiwad lubada. Suuremale osale läheb see liig kalliks, nii kalliks, et nad oma põhja alt ära õnestawad . . . Sellepärast palun ma Teid nii lahke olla ja enesele wähe-malt töö eest, kui mitte kunsti eest, tasu anda lasta. Kaupmees minus nõuab jeda ja siin peate mulle wastu tulema, jeda enam, et ma müüdu enesest pean üle pakkuma. Nii siis palun: nimetage mulle oma hind!“

Fürbringer waitis. Radshah tõusis üles ja tuges tema kõrwal kergesti lauale.

„Ma tean, mis mõllete,“ ütles ta armastuswäärilisena. „Teie tuletate meele minu ütlist inimeste ostetawusest. Ma palun, unu-

tage see ära. Ja kui Teie jeda ei suuda, siis lubage mul ütelda oma kindlat tõekspidamist, et see sõna Teie juures häbisise on jäänud! En Teile sellest küllalt?"

"Täiesti, kõrgus . . ."

"Kui see Teile jöhib," jattas würst kergesti, nagu see tal wiisiks oli, "siis wõtame minu esimise pakkumise lepingu aluseks ja lubame, et Namigani, kes, eht ta küll nii wälja ei näe, kirjataril on, lepingule joodja kuju leiab, mis mõlemale poolele wastuwõetaw on. Kas olete sellega rahul?"

"Muidugi, kõrgus," ütles FÜRBRINGER, würsti wäljasirutatud kätt wastu wõttes ja raputades.

"Hea küll . . . olen rõõmus, et äriline külg nüüd forras. Mina leian, et raha-asjad rõõwivad inimestelt enamal arwul igajuuise ilusa pettumuse iseenele üle; ja et talle neid peaaegu alati waja on, et elu ise oma neid minaga ära kanda, siis on see kahetud piinlik . . . Jätame selle! Minu tänase külastäigu põhjus oli teine — tahtsin Teile ettepaneku teha, minu seltsi linna jõita ja juweelide kaupmeest MOHAMED BEN HASSANI waatama minna." "En see nägemiswäärt?" küsis FÜRBRINGER.

"Wististi! Tema on moslem, kes, wõib olla, terwes Indias kõige rikkalikum juweelide ladu on ja kes hindusid erandita sügawast südamest põlgab. Mis teda tagasi ei hoiaks neid forraani kaelas langes õigeusliku klassikaliku ihetiga petmast. Et aga siin õnnistatud maal pestmine üleüldine ja traditsiooni läbi pühendatud on, siis pole MOHAMED BEN HASSANIL teistest petjatest muud paremat, kui ta liigutuste ilus pühalikkus, mis otse löbu teeb tema ohwriks jaada. Tema saatis mõni aeg tagasi minu juure kästjala, kes õige meelitawa jalmi peast üles ütles ja mind palus, et ma tema ihanda uut kaupa tuleksin waatama. Toolord ei olnud mul sets lusti, sest jumalused GSHNAPURI templites nõretawad juweelidest ja mu tantšjannad nõtkuwad ehete all. Aga nüüd, mil Teie hauasamba sisse tahate kallistiwidest aeda teha, on mulle MOHAMMED BEN HASSANI abi waja, ja ma olen kindel, et ta meie nõuded täpipealt rahuldab."

"Teil on käskida, kõrgus, mil teele jowite minna," ütles FÜRBRINGER.

"Siis palun ma Teie seltsi poole tunni pärast . . . Tootan, et seekord õigel ajal tulen," jattas ta südamliku naeratusega.

FÜRBRINGER saatis teda uksele. Kui ta ukse oli, toetas ta käed wastu rinda ja puhus hingetõhku üle huulte. Wõimata oli selle naeratusse mõju alt wabaneeda. See meelitas, nagu

naie ilu, mis wõitatahtjana kahetudult ilus on, sest et ta midagi ei tärda.

Ta waatas MIRJAMI järele ringi, aga jeda üheski ta toas ei olnud. Minult ta kirjud ehed olid igas nurgas laiali, nagu oleks ta mängu pealt wälja lipanud.

Wõimalik, et ta wõdrast walget naist otstis, kelle järele ta mahe süda igatjes . . .

FÜRBRINGER äigas kättega üle otjaesse; waatas wõõrana ringi ja lahkus toast.

Würst pidas sõna — oli täpipealne.

Kui nad koos üle järwe jõitsid, kummardas FÜRBRINGER üle paadiääre, nagu oleks ta tahtnud mee sügawust teada jaada.

"Olete Teie hea ujuja?" küsis würst mõõdaminewalt.

"Olen," wastas FÜRBRINGER, ajas enda tahtmatuna sirgeks ja waatas würstile näkku.

See wahtis üle mee ja suitsetas.

"En olemas iseäraline lugu selle jaarepalee ehitaja kohta," ütles ta, nagu mõteldes. "Jutustatakse, et tal palju orje olnud, ja kui mõni neist jurmasiüudlaseks oli saanud, siis kinkis kästija talle sel tingimisel elu, et ta paleest üle järwe peab ujuma. Et see paleeomanik õige kirjutu herra oli, pidid otse üllatawalt paljud orjad endid jurmaotšijele ja tingitud armu alla heitma. Legend, mis wististi hommitumaalikult liialdatud, räägib ligi tuhandest niisugusest ohwrist. Muinaslugudes on see arw mitmesugune. Aga nad teatavad ühelhäälele, et ühelgi neist tuhandest forda ei läinud ujudes teisele kaldale jõuda."

"En legend wähemalt katsete luhtamineku põhjuse teada annud?" küsis FÜRBRINGER allalaskunud juunurtadega.

Würst lehtas õlgu ja puistas tuhta wette.

"See moslem tundis arwatawasti selle järwe iseäraldusi, mille eest ta arwatawasti õige wastutaw oli. Saaga kõneleb määratunmatest wooludest, jõgedest, mis järwe sügawuses ristlewad. Tõsi on, et jõel, kust me hiljuti üle raskutamine, juud ei ole, waid et ta linna ligidal auku kaob. Ja niisama tõsi on, et järw midagi wälja ei anna, millest ta forb kiini on hakatud. Mina ise kaotasin sel teel hiljuti oma kõigeilusama toera, kes hea ujuja oli ja julge nagu hommit. Mina istusin paadis ja tema hüppas mulle järele, jattus paadist forwale, ujus ja läks põhja. See oli iseäralik nähtus; teist forda ei tahaks ma jeda enam näha."

"Õnt!"

Nad jõudsid kaldale ja läksid maale.

Järgneb.

„Romaan'i“ hinnamõistatus nr. 3.

— „Olen äärmiselt noor ja äärmiselt wana,
 Olen külm kui jää ja palavam tulest,
 Olen õhuke kui juuks ja paks kui waat,
 Olen kehastunud headus ja kurjus ise,
 Olen must kui tint ja lumest walgen,
 Rõõpkonnaft kohmatam ja wäle kui nirk,
 Nõrk kui õlefõrs ja tugew kui tamm,
 Kerjusest waesem ja Krõõsusest rikkam,
 King ja nelinurk ühtlasi,
 Gulgus ja aristokraat,
 Torm ja waike tuulele,
 Ingel ja kurat,
 Surematu ja surelik,
 Olen alati haige ja ikka terve,
 Sulest kergem ja raskem kui tuhat puuda,
 Igal pool alati ja ei liigu kohalt,
 Raisemees ja poisimees;
 Mõtelge, arwake, kes ma olen?“ —

Selle mõistatuse seletused tulewad ära

jaata 1. juunini „Romaani“ talitusele (Tallinna, Niguliste tän. 16); seletuste saatjate nimed awaldatakse „Romaanis“ nr. 6, mis ilmub Eesti tööstus-kaubanduslise näituse ajaks, kuid ainult tingimisel, kui need seletused on saadetud allpool juure lijatud seletuse saatmise blanketil, mis wälja tuleb lõigata, ja on warustatud saatja täieliku aadressiga.

Digete seletuste saatjatest saab üks saatja loofi läbi

10.000 marka,

mis on seeord ainukeseks auhinaks.

Dige seletus on juba ette ära, kinnises ümbritus „Romaani“ talituse poolt hoiule antud Tallinna notaarius J. Linnamägi kätte, kelle poolt ümbril awatakse pärast 1. juunit 1922. a.

„Romaani“ talitus,
 Tallinn, Niguliste t. 16.

„Romaani“ hinnamõistatus nr. 1 seletus.

- 1) ühe meie lugejatele hästi tuntud Eesti ajakirja nimi — Romaan.
- 2) wõoloom — hobune.
- 3) päewa osa — hommik.
- 4) Lääne maakonna kihelkond — Wigala.
- 5) ilma milleta inimene linnas wäljas ei käi — saabas.
- 6) Eesti ajaloolane ja kirikudõpetaja — Reiman.

Tähed ülewalt põiki paremale poole alla lugedes (pakkult trükitud ruutudes) annawad sama sõna, mis esimene rida, s. o. r o m a a n.

r	o	m	a	a	n
h	o	b	u	n	e
h	o	m	m	i	f
w	i	g	a	l	a
f	a	a	b	a	s
r	e	i	m	a	n

„Romaani“ talitusele, Tallinnas, Niguliste tän. 16.

„Romaani“ hinnamõistatuse nr. 3 seletus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

(selgesti kirjutada)

Diged jeletused on saatnud :

Sallinnast: A. Laas, Joh. Salmann, W. Wohlers, J. Linzbach, Bernhard Baumann, S. Wiitmann, Alexei Nofs, Wictor Kressel, stud., Joh. Jagow, Alice Reintamm, Jenny Samberg, „Wäike Liisi“, stud. Boris Brandt, J. Kraus, B. Wörberg, Walter Ruffe, Renate Rohi, Emil Rebas, A. Kürfmann, W. Ruuse, Kirill Prooses, Wolcamp, A. Elasen, Alice Biene, Arthur Raija, August Erilane, Johannes Raad, Jeronim Palm, A. Uborf, Joh. Soots, Annilde Reinfeldt, Elmar Loring, Oskar Saalmann, A. Wähter-Lehn, A. Schmidt, A. Kaim, S. Katorina, Richard Pölendit, Marta Tamm, Jaan Prits, A. Looding, S. Horst, Martin Soopere (Loopur), Ernst Määrsepp, A. Kurii, Eddy Jürison, Mikkel Olist, S. (M.) Petten, Hans Tiktam, Asti Kuusik, Oskar Krause, Johannes Ots, Martha Jürgens, Leonid Kroon, Artur Redlich, Alfred Laas, C. Grünberg, D. Dagmar, J. Rosfin, Edmond Edisson, E. Jöers, K. Luts, Martha Määrsepp, R. Esop, Theodor Mast, Alice Kelder, F. Patmann, Arthur Allun, N. Erbach, Richard Jürisson, R. Udal, Lydia Loberg, Friedrich Kast, Elsa Hinsenber, C. Friedrich, Johannes Jakobson, Hilja Kollist, Meta Laason, Herbert Reinfeldt, S. Land, Eduard Sufter, Marie Rattas, J. Lepson, Joh. Grünfalbt, Arnold Soming, Benita Stachelstrauch, Elmar Kislein, Ferd. Riip, Aug. Armann, S. Rigols, W. Kelt, Wold. Brakel, William Schwan, Silda Pratta, Aug. Ruusauk, Ew. Saaw, Rud. Jaakson, Helmi Tetsmann, Leo Ahlberg, C. Olau, J. Soim, A. Umisepp, Joh. R. Weber, D. Peksman, Juku P., Ferd. Wals, W. Holkrat, Silda Wiikmann, P. Liebus, Leo Uttal, D. Bergmann, M. Ewart, Ella Jung, Alice Tánawa, A. Ruuman, Fr. Kester, Walter Nahtman, M. Linnat, Erich Rajot, A. Karu, Leop. Pitka, Helmi Melleš, S. Dergwin, Oswald Hawel, W. Sartson, R. Nilberg, Jenny Kalamäe, Herbert Hansmann, Joh. Holland, Karl Kotberg, Ilmar Peterson, Else Salum, S. Lender, S. Mägi, A. Pister, Harald Ilmes, Marie Pustar, Karl Triipus, Mary Zimmermann, J. Schröder, John Krusberg, L. Autopöld, Heinrich Rahu, „Mea“, A. Laasmann, Ed. Kruus, „Sirene“, Ulrich Berg, Emil Vader, A. Sulpa, Artur Kool, „Art“, C. Ripmann, Woldemar Gomann, Gabriele Tomson, Priidu Doompu, A. Luhatooder, Alex. Kuuw, Adolf Rudel, Ferdinand Maltow, Mart Piis, C. Waldschnepp, Frieda Kraemann, Alek. Sawiir, Artur Kirtwell, A. Koit, Rud. Rosenfeldt, P. Kadaja, Julius Elberg, W. Rumbel, Oskar Liblit, R. Temuff, A. Anton, Linda Martin, Willy Kitti, J. Jürgenson, Arnold Lam, Wold. Riis, Georg Ahu, Karl Holzmeier, Elsa Silber, Leo Ahlberg, Harry Janson, Hasenbusch, J. Tiisfeldt, A. Keerd, B. Wahtrik, Karl Mjasta, Helene Bruchlin, Alla Jast, Paul Saure, Artur Eiwelt, L. Tiit, Alice Peters, Wold. Weinberg, Roman Lehtsaar, Arnold Saari, Ida Karmann, Marta Steinbach, R. Maripuu, Oskar Kint, Alma Johanson, A. Niemann, J. Lepmann, F. Siegmann, A. Kirotar, Alfred Spigelberg, J. Leol, E. Laan, R. Jürgenson, Heino Stunde, Alice Besfamilie, Joh. Rutow, Dolly Timm, Lucie Kasberg, Wilhelmine Luuk, J. Mühlfhausen, R. Müdeberg, C. Voorberg, R. Truumann, S. Murr, Aug. Kiwi, Magnus Mäeberg, Arnold Kadik, Rudolf Kirt, Joh. Pöder, R. Lilleberg, Julius Thalbach, Joh. Birckfeldt, A. Birter, R. Kelder, A. Kerpi, A. Nikolas, Alfred Wentsel, M. W., A. Jürgenson, J. Einholm, Anette Istajeff, Julius Hellsblum, Ewald Kadak, Amanda Manna, Jaanus Moisaw, Arnold Wiher, D. Kraemann, A. Perri, R. Anton, Elsa Juurik, S. Timm, W. Soonit, Franz Sketschus, J. Kiviüld, Heinrich Otk, Hilma Keerd, A. Starrkopf, E. Raudwere, A. Fern, W. Warjama, E. Names, J. Jäinas, A. Ustar, P. P., Helmi Folsberg, Georg Saare, A. Hindreus, Wold. Einmann, Joh. Pöltjar, Karl Puusepp, R. Wiitmann, Julius Sartpea, Ed. Rosenbusch, A. Klementi, M. Landmann, A. Strandberg, „Mea“, Oskar Rosenbusch, A. Ploompuu, A. Thal, Keili Köllasepp, R. Freimann, Leida Nünberg, A. Kihleweldt, Rud. Ollmann, Joh. Sulpe, Madis Truberg, Ew. Friedrichson, Fr. Hübner, Alma Ott, J. Starrkopf, J. Priisko, J. Linnat, Theodor Marnof, Fr. Söpit, Otto Loberg, Joh. Köbbu, Emer, Erika Kaldemann, Helmi Kama, J. Karedei, Aleksander Kubli.

Sartust: Ew. Märts, Ew. Raudsepp, L. Prants, L. M., Salme Adams, End. Ust, S. Jäger, Elisabeth Jöepera, Oskar Luik, Johannes Mosin, Järti Holst, Kuno Grünberg, G. Milleš, Joh. Arm, Karl Oja, Johannes Rama, Elmar Saida, F. Arand, Abel Pihu, W. Lents, F. Tenno, Jaan Ulbo, Agnes Pezold, Ed. L. Wöhrmann, W. Lind, Fr. Otsmann, Aug. Kurg, Elmar Kull, J. Schütz, Ewi Kuoll, R. Steinpick, E. Ruffe, A. Lattit, A. Schwalbe, Natalie Anton, J. Kholap, W. Selling, W. Paulmann, Karl

„**Romaan**“ on Eesti põnewam ja tuumakam ajatiri.

„**Romaan**“ on waba keelelistest weidrustest ja ülimodernismist.

„**Romaan**“ annab aga jiiiski sõnadiguse kõigile kirjanduslõikudele wooludele.

„**Romaan**“, on rahwalik ja sellepärast loeb teda ka fogu rahwas.

„**Romaan**“ maksab aastas 500 marka, üfikinumber 30 marka; alates kolmandast numbrist maksab „**Romaan**“ aasta lõpuni 450 marka.

Torn, Ella Salwil, Joh. Pruuden, Herm. Pipping, A. Kingssepp, A. Kõrsten, Aug. Kurg, A. Parts, Jaan Fischer, Salme Rammo, Maab Luff, Alef. Koppel, Ed. Freusfeldt, A. Limberg, R. Müller, Hugo Esahkna, Emmy Stamm, E. Steinberg, Richard Neostus, A. Stein, A. Zirkel, S. Konfen, E d o r F r i s c h, A. Plint, Et. Kurg, J. Cef, A. Ipsberg, S. Karro, Ella Luff, Arnold Saar, August Jürgenson.

Narva. A. Kvasmik, Alef. Borkmann, Martin Friedenthal, Jenny Ilves, J. Issakar, S. Einberg, Heinrich Woites, J. Einmann, Sibi Niinas.

Pärnu. K. Puusepp, K. Johannson, Aino Sarkpea, A. Jüwertson, A. Poolat, Mart Rosenkranius, S. Ollini, Alice Killo, Anna Ebbsti, S. Rosenkranius, Agnes Hendrikson, Joh. Kangur, Ewald Ormisson, Walter Rootis, Senta, S. Lindebaum, Ella Mängel, J. Doomingas, E d u a r d P a l e r m o, J. Mängel, Georg Laur, Joh. Saar, Georg Bachmann, S. Pärtel, A. Ponnmar, F. Köhlwart, Hans Ilufel, Elmar Tilt, Aug. Rõnning, Joh. Uditas, Alide Seetsow, W. Metsaots, R. Kirschbaum, A. Järwetson, Joh. Põmpo, E. Sirt.

Rakvere. Walter Baber, W. Egenberg, E. Tiwas, A. Lootus, Kalju Tamjärm, Elts Orgus, A. Müller, Felix Tanneberg, A. Durkse, W. Weike, Jaan Kirschfeldt, Aug. Formim.

Rakl. J. Põhnus, Joganues Reinhold, R. Allikas, „A. S-m.“, P. Maurer, A. Retand, Marie Püwi, Klaudia Riin, Adele Padjas, S. Awat, H. Samal, M. Reimann, E. Sints, A. Salmann.

Wiljandi. K. Juhkamson, J. Potter, J. Manten, Alfred Naar, Salme Saks, Paul Paal, Armin, R. Reimann, P. Lepp, Ella Käät, P. Matto, Fr. Lepit, S. Kott, E. Weske, Ewald Raud, A. Spraut, Joh. Jbrus.

Haapsalu. Berta Larwis, Meinhard Meini, Johannes Raud, Arnold Wiimann, A. Kaljn.

Balti:ki. Ed. Luit, S. Neemann, Johannes ja August Aldermann, A. Bachmann, J. Riis, R. G., Alfred Pipp.

Paide. Arnold Raudsepp, Lucie Kies, P. Langebraun, Lembit Steinberg, G. Bach.

Rõu. D. Riis, P. Meema, S. Simma, R. Palo, V. Koruel, Allas, Edmund Martin, Elmar Simm.

Kurejaare. Alekxander Torn, J. Tammi, M. Mitt, A. Jõgi.

Mitmesugused maatohad. Hugo Geberg — Piwa, N. Plintner — Põlwa, P. Weinberg — Järwa-Jaani, D. Reisberg — Mäetaguse, August Jõgi — Mägiste, Jutu — Lofja, Johann Gross — Abja, Leopold Lilienbladt — Kilingi-Nõmme, Arnold Lilienbladt — Põlki üle Ruia, Hugo Mägi — Kallaste, Martiu Adamson — Wana-Wändra, Alfred Maasit — Sudolinn, S. Einmann — Wäike-Maarja, J. Koode — Narwa-Jõesu, J. Riit — Tapa, Jaan Parts — Kilingi-Nõmme, Alekxander Malsap — üle Nuustatu, A. Kamjalg — Suure-Jaani, Albert Jaatus — Põltsamaa, Ed. Ruusit — Kallaste, J. Kuljus — Tapa, „Vi-Lung-Su“ — Nuustatu, Jakob Uberg — Ruusalu, M. Lauri — Useri, J. Sinta — Põltsamaa, A. Laalfeldt — Tapa, J. Bergmann — Nehatu, S. Starfopf — Wiimsi, Eduard Bachwal — Jõhwi, stud. Ants Wiirmann — Säremere, Johannes Kiventhal — Tarwastu-Mustla, R. Jasson — Meretüla, Joh. Steinberg — üle Umbia, Roman Siiman — Audru, Alwine Pedriks — Kadrina, Hermann Reinbock — Tõrwa, E. Kivistit — Rõngu — V. Birkenberg — üle Satu, Agnes Pajus — Lehtse, E. Laane — Türi, Karl Raff — Suure-Rõpu, Eõnis Kalmus — Wändra, H. Rõõfel — Kabli, M. E. — üle Pärnu, Peter Langholfs — Sindi, A. Pritsmann — Hoffstre üle Wiljandi, Anni Meo — Kihelkonna, Artur Wedemann — Pala, Alekxander Voorits — Runda, Joh. Willer — Rambahja laudu, Marie Sutt — Kilingi-Nõmme, S. Põder — Kihelkonna, Bruno Waino — Wändra, K. Feldschmidt — Käru, Elmar Tõllasepp — Katre, R. Riit — Rõngu, R. Kartmann — Nuustatu, P. Simpon — Sangaste, Maria Pukk — Kilingi, Kämnel — Wigala, Joh. Timlas ja S. Mängel — Mõisafüla, A. Erik — Tarwastu, Alfred Kibajon — Lüganeuse, Rita Simon ja Jakob Berger — Kadrina, E. Maasikas — Ruusalu, Eõnis Kildema — Rapla, Joh. Saks — Kolga-Jaani, Jaan Velle — Audru, A. Krafs — Mäo, A. Pääremann — Kilingi, M. Michelson — Nõmme, G. Tammann — Laikjaare, R. Wosmi — Nuustatu, Ed. Sista — Nuustatu, Hilda Mitsniits — Pihula, J. Mart — Koeru, Emilie Hausmann — Klooga-Põletüla, J. Keeberg — Pihula, Albert Eõnisson — Türi-Alliku, J. Haljas — Käsmult, A. E. — Häädemeeste, A. Klementi — Nõmmel, R. Lans — Pihla, Heino Freirit — Petseri, J. Helm — Laiuse, R. Jänes — Pihula, J. Seimann — Lofja-Pärispea, S. Lang — Ratte, Anton Politarpus — Difu, J. Laenas — Halliste, J. Knuut — Pihula, Hilba Hökrat — Kärjala, Kirjamägi — Tõrwa, Juhon Laif — Pärnija, Adolf Eõnisson — Tänaafilina, Robert Kern — Nõmme, J. Lumann — Wäana, S. Einberg — Hiiv-Rõõdla, A. Rantel ja Leontine Saage — Laiuse, R. R. Summer — Tapa, Aug. Kadaja — Walguta, J. Moks — Tapa, Anton Ladwas — Klooga, R. Pukk — Kilingi, Herbert Pallit — Nõmme, Joh. Warit — Tarwastu, J. Oja — Wardi, Jaan Muur — Taali, Karl Weltmann — Wõlodi, Ernst Soom — Laiuse, Maria Diedrichson — Sindi, P. Rätt — Walgjärwe, Joh. Waldi — Kuitwajõe, J. Ilbus — Rambahja, Oskar Oja — Tarwastu, R. Ransfen — Põltsamaa, J. Mältow — Nõmme, Heinrich Joanson — Sindi, A. Sihu — Malasti, A. Pärnel — Mõisafüla, Marie Karro — Karsti-Ruia, Alekxander Lensmat — Kilingist, Joh. Kalmus — Wändra, A. Raudsepp — Sangaste, Fr. Peterfon — Tapa, Joh. Rangert — Wändra, Erich Espenberg — Rudina, Hedwig Willemson — Sonda, Joh. Jänes — Luusna, A. Allit — Loodi, R. Kriips — Püta, Oswald Pertmann — Põltsamaa, Betty Ruff — Sindi, Joh. Lensment — Kilingi, Leo Rafin — Kuigat — Ubel ja Gustaw Brüttes — Kanepi, Wold. Letsmann — Halliste, Erita Radik — Sindi, Mihkel Nurk — Lüganeuse, Ed. Ingewa — Tapa, M. Tsaan — Ketla, Woldemar Sarw — Kihelkonna, Karl Mitalowits — Jämeda, J. Ruusmann — Nõmmküla.

Loosimisel langefid wõidud :

Helmi Melles — Tallinn, Nürnbergi tän. 12, k. 2.

Eldor Frisch, Tartu, Erne tän. 31, k. 4.

Eduard Palermo, Pärnu, postkast nr. 33,

tellest igale ühele saadetakse maksuta „Romaani“ 1922. a. aastakäit täielikult kätte

Peale selle saatsid õiged seletused paljud istud, kel aga puudus wäljalõige. Kuna eht meie nõudmine arusaadawalt üles ei olnud täpdatud awaldame alljärgnewalt ka nende nimesed, kuid teatame, et meie seda tulewikus mitte enam ei tee.

Saatjad olid järgmised:

Tallinnast: Silda Koit, E. Mägi, A. Lifter, P. Kadaja, M. Blanschun, G. Tito, Arthur Waarmann, Ferdinand Nils, Leonore Epland, Elfa Tannebaum, Leand Kroon, Alice Tánawa, Arthur Raja, A. Amisepp, J. Ritand, Rud. P-mäe, Johannes Järw, Lydia Riitwas, August Tamn, Johann Roger, Helmi Letsmann, Karl Petsmann, J. Offenber, Alina Pöder, S. Sats, Rundsing, Kopp, Ed. Karjahärm, Endel Rätsep, Leonhard Reismann, J. Laredei, Endel Toiger, Elmar Kallas, Wetsweebel. — **Walgast:** A. Luusaar, R. Kalam. **Mleksander Toom,** Hermann Präf. Ed. Mutso. — **Wõrust:** Marie Sibar. — **Sartust:** L. Afs, J. Unt, August Põltsamaa, F. Niggol. — **Kuusjalust:** Leena Wuurmann. — **Laimjalast:** Johann Kodarik. — **Pärnust:** J. Kangur, Herbert Ploom, S. Tamn. — **Sartust:** W. Joala, R. Widerfeldt, J. Urm. — **Wändrest:** Eónis Ribbar. — **Ratwerest:** Linda Ludefüll. — **Pärstiffi:** Johan Dion. — **Sõstamaalt:** M. Wanatoa. — **Abiaft:** J. Päri. — **Sudolinaast:** D. Mölder. — **Märjamaalt:** Hugo Piis, Oskar Kuferpall. — **Naasikult:** Joh. Lamboth. — **Kundaft:** Petow, J. Schulz. — **Maidlaft:** Lucius Treiberg. — **Raplaf:** August Nugga. — **Sapalt:** Karl Glasberg. — **Narwa-Jõesuust:** Joh. Joeri, A. Pawer. — **Wiljandist:** J. Soosaar. — **Põltsamaalt:** J. Janson. — **Ratwerest:** S. Kesküll.

Hinnamõistatuselt rohke osawõtmise eest tänades ja tulewikusti lähedast sõprust lootes

auštuses „Romaani“ talitus, Tallinn, Niguliste tän. 16.

TEADE „ROMAANI“ LUGEJATELE.

„Romaani“ talitus asub nüüd

Tallinnas, Niguliste tän. nr. 16

Kõnentraat 12-53

kuna «Romaani» toimetus asub endiselt

Tallinnas, Suur Balesna tänav nr. 2

„ROMAAN“

on ainuke leht Eestis, kes nii lühikese ajaga on leidnud nii laialdase poolehoidmise.

„Romaani“ hinnamõistatuse seletuse saatjate pikk nimestik tõendab omapoolt, kuiwõrra „Romaani“ lugemisest huwitatud ollakse.

„Romaani“ talitusele saadetud kirjad kõnelewat selget keelt sellest, et „Romaani“ päralt on lootusrikas tulewik: ta on ainuke ajakiri Eestis, keda tõsiselt oodatakse, loetakse ja alati lahkelt wastu wõetakse.

∴ Sellepärast ∴

tahab „Romaani“ toimetus alati oma lehe eest hoolt kanda ja teda weelgi enam arendada, et temast saaks

∴ ainuke mõõduandew kirjanduslik leht kodumaal ∴

**Rõige kõrgemas
headuses on ainult
shokolaad**

**Wabrik ja ladu:
Tallinnas,
Rüütli tänav 1/2**

1. — „Tallinna Teataja“

on ainuke õhtuleht Tallinnas.

Siisus XIII. aastakäiku.

„Tallinna Teataja“ ilmub iga äripäeval peale lõunat, mille läbi temal võimalik on juba sama päeva sündmusi ja hommilul saadud väljamaa telegramme värskelt ja täielikult avaldada.

„Tallinna Teataja“ ilmub iga päev 8—10 leheküljelisena ja toob päevafüüdmuste ja küsimuste kohta tabavaid karrikatuure ja pilte.

„Tallinna Teataja“ käsitab wabameelses kodanlikes waimus kõiki poliitika-, kultuura- ja majanduse küsimusi ja toob ülewaatliffe kirjeldusi välisilma poliitika sündmustest.

„Tallinna Teataja“ seisab lähedal wäikepõllupidajate, asunikute ja wäike tööstus- ja kaubanduse ettevõtjate huwidele.

„Tallinna Teataja“ on kindla rahvus-poliitilise sihiga mõjuw awalik häälekandja. „Tallinna Teataja“ kaastööliliste riwades on kõige paremad Eesti poliitika- ja feltskonnategelased.

„Tallinna Teatajat“ wõib tellida kõigis wabariigi-postiasutustes ja „Tallinna Teataja“ abitalitustes.

Tellimise hinnad:

Postiga:

1 kuu peale . . .	75 marka
2 kuu peale . . .	150 marka
3 kuu peale . . .	225 marka

Teimetus ja talitus:

Tallinn, Suurturg nr. 16

Rõnetraat:

Teimetaja: 2-85. Teimetus ja talitus: 2-81.